

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2022

aruandeaasta lõpp: 31.12.2022

sihtasutuse nimi: Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus

registrikood: 90015347

tänavatänu nimi, Pärnu mnt 31-43

maja ja korteri number:

linn: Tallinn

maakond: Harju maakond

postisihthnumber: 10119

telefon: +372 6299217

e-posti aadress: info@estdev.ee

veebilehe aadress: https://www.estdev.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	47
Bilanss	47
Tulemiaruanne	48
Rahavoogude aruanne	49
Netovara muutuste aruanne	50
Raamatupidamise aastaaruande lisad	51
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	51
Lisa 2 Raha	52
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	53
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	53
Lisa 5 Materiaalsed põhivarad	54
Lisa 6 Kasutusrent	54
Lisa 7 Võlad ja ettemaksed	55
Lisa 8 Tingimuslikud kohustised ja varad	56
Lisa 9 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	57
Lisa 10 Annetused ja toetused	58
Lisa 11 Jagatud annetused ja toetused	59
Lisa 12 Mitmesugused tegevuskulud	60
Lisa 13 Tööjõukulud	61
Lisa 14 Muud kulud	61
Lisa 15 Seotud osapooled	61
Aruande allkirjad	62
Vandeauditori aruanne	63

Sissejuhatus

Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (ESTDEV – Estonian Centre for International Development) on riigi sihtasutus, mis korraldab ja koordineerib Eesti osalemist rahvusvahelise arengukoostöö ja humanitaarabi projektides, eesmärgiga suurendada Eesti panust globaalsesse julgeolekusse ja kestlikku arengusse.

ESTDEV keskendub strateegiliste, laiaulatuslike ja sidusate projektide planeerimisele ja elluviimisele riigi seisukohalt prioriteetsetes sihtriikides ja regioonides ning olulistes valdkondades nagu demokraatliku riigikorralduse tugevdamine ja digilahenduste pakkumine vaesuse vähendamiseks, hariduse edendamiseks ning jätkusuutliku majanduse ülesehitamiseks.

ESTDEV keskendub projektidele, kus Eestil on pikaajaline praktiline kogemus, mida jagada. ESTDEV-i roll on võimestada ja inspireerida Eesti partnerriike seadma sihte ja leidma innovaatilisi lahendusi oma arenguplaanide elluviimiseks, mis hõlmaks ja toots tulu kõikidele ühiskonnagruppidele. Selle saavutamiseks kaasab ESTDEV Eesti kodanikuühiskonna, avaliku ja erasektori tippeksperte ja kogemust, et elluviidavad projektid oleks jätkusuutlikud ning vastaks partnerriigi ootustele ja vajadustele.

Strateegiliste ja sisukate projektide elluviimisega soovib ESTDEV suurendada Eesti nähtavust rahvusvahelise doonori ja partnerina, kasvatada välisrahastuse osakaalu, ning sidustada arengukoostööd senisest paremini Eesti välispoliitika ja majandusdiplomaatiaga.

I Tulemused riikide kaupa

1. Idapartnerlusriigid

Ukraina

Oodatav tulemus: Projektide elluviimine vastavalt arengukoostöö prioriteetidele. Ukraina ülesehituseks Eesti-Ukraina arengukoostööprojektide koordineerimine ja läbiviimine, sh 1) puitmoodulitest nelja 4-rühmaga lasteaia ehitus Ovrutši linna, Žõtomõri oblastisse; 2) Eesti haridusinnovatsiooni lahenduste kaasamine lastele diskreetse psühholoogilise abi pakkumiseks lasteaia, sh õpetajate koolitus, õppekavade ja -materjalide tootmine ja muud seotud teenused, mis tehakse kättesaadavaks kõikidele oblasti lasteasutustele. Lisategevustena 3) vähemalt kahe SOS lasteküla tüüpi peremaja rekonstrueerimine sõjas orvuks jäänud laste majutamiseks peredesse; 4) turunduskampaania erasektori ja välisrahastuse kaasamiseks, et maksimeerida Eesti panust.

Tulemus saavutatud vastavalt Vene agressiooni tõttu muutunud arengukoostöö prioriteetidele, keskmesse on tõusnud taristu rekonstrueerimine.

24. veebruaril 2022 alanud Venemaa täiemahulise sõjategevuse tulemusena planeeriti Ukraina-suunalise arengukoostöö prioriteetid ümber. ESTDEV-i tegevused põhinesid valitsuse memorandumitel „Ukraina ülesehituse ja humanitaarse abistamise põhimõtted“ ja „Ukraina Euroopa Liidu integratsiooni toetamise tegevuskava“. Lisaks Ukraina sõja tõttu hävinenu ülesehituste korraldamisele jätkas ESTDEV teiste Ukraina-suunaliste strateegiliste eesmärkide täitmist, eelkõige toetades 2017. aastal jõustunud reformikava elluviimist (demokraatia ja õigusriigi areng, riigistruktuuride tugevdamine, korruptsioonivastane võitlus, e-valitsemine ja IKT lahenduste juurutamine).

2022. aastal rakendas ESTDEV viit mahukat rahvusvaheliste doonorite projekti, mis kaasnesid Eesti Idapartnerluskeskuse (EIPK) liitumisega ESTDEV-iga. Kuigi need projektid ei hõlma ainult Eesti strateegilisi sihtriike või valdkondi, siis oli Eesti arengukoostöö maine hoidmiseks oluline täie tähelepanuga need projektid ellu viia. Lisaks sõlmis ESTDEV 1 miljoni euro suuruse projekti Euroopa Komisjoniga väärinfovastase võitluse toetamiseks Ukrainas. Hinnanguliselt kaasas ESTDEV Ukraina ülesehitusse erarahastust 100 000 euro ulatuses. ESTDEV-i hallata olid ka 25 Välisministeeriumilt (VäM) üle tulnud projekti, mida viisid ellu rakenduspartnerid Eesti avalikust ja erasektorist ning vabakonnast.

ESTDEV-i tegevused ja tulemused Ukraina ülesehitamisel

- 1. Ovrutši lasteaia ehitamine on Eesti esimene projekt Ukraina ülesehitamisel, mille esimene etapp valmib 1. juunil 2023. Aruandeperioodi lõpus, 31.12.2022 seisuga, olid kõik vajalikud lepingud sõlmitud ja tööd alustatud.** 2022. a juunis kinnitas VäM kantsler Jonatan Vseviov ESTDEV-i ettepaneku ehitada puitmoodulitest lasteaed, mis eksponeeriks Eesti liidrirolli puithoonete eksportijana

Euroopas ja Eesti maailmatasemel hariduskorraldust, ning annaks projektis osalevatele Ukraina ehitajatele vajaliku kogemuse Euroopa ehitusnormidest ja standarditest. Septembris allkirjastas ESTDEV Zõtomõri oblasti Ovrutši linnaga lepingu, mis määratleb täpselt osapoolte kohustused ja vastutuse.

Riigi Tugiteenuste Keskuse toel viis ESTDEV edukalt läbi kuus Euroopa regulatsioonidele vastavat [riigi- või väikehanget](#), et tagada protsessi läbipaistvus:

- 1) Eelprojekti koostamise jaoks korraldas ESTDEV väikehanke. Pakkumised võeti kolmelt Ukraina ettevõttelt. Kõige soodsama pakkumise tegi **LLC „Creative Architectural Workshop Alliance“**. Lepingu maksumus on 26 166 eurot.
- 2) Moodulite tootmise, transpordi ja paigalduse jaoks korraldas ESTDEV riigihanke „Ukrainas asuva Ovrutši linna 4-rühmalise moodullasteaia projekteerimine ja ehitamine“. Laekus kaks pakkumist, millest parimaks osutus **OÜ Harmet**. Lepingu maksumus on 1 699 999 eurot + käibemaks. Tööd peavad olema tehtud 14.05.2023.
- 3) Peatöövõtja leidmiseks (sh vundamendid, pommivarjend ja üldjuhtimine) korraldas ESTDEV riigihanke „Ukrainas asuva Ovrutši linna moodullasteaia betoonkonstruktsioonide ja väliala projekteerimine ja ehitamine“. Hankele laekus kaks pakkumist ja hanke võitis **Nordecon AS**. Lepingu maksumus on 780 825 eurot. Tööd peavad olema tehtud 30.05.2023.
- 4) Mööbli soetamiseks korraldas ESTDEV riigihanke „Ukrainas asuva Ovrutši linna moodullasteaiale mööbli ostmise“. Hankele laekus kaks pakkumist ja hanke võitis **Kumer Saag OÜ**. Lepingu maksumus on 59 510 eurot + käibemaks. Mööbel peab olema tarnitud osaühing Harmet tehasesse hiljemalt 11.04.2023.
- 5) Kööginööbli jaoks korraldas ESTDEV väikehanke vastavalt sihtasutuse kinnitatud hangetekorrale. Pakkumise esitas neli ettevõtet. Kõige soodsama pakkumise tegi **Metos AS**. Lepingu maksumus on 27 824 eurot + käibemaks.
- 6) Ehitustööde omanikujärelevalve tegemiseks korraldas ESTDEV väikehanke. Kokku laekus kolm pakkumist, mis kõik vastasid hankedokumentides seatud nõuetele. Lepingu võitis **Михайло ІВАНОВ** maksumusega 1,2% Nordeconi pakkumisest (9369 eurot).

2. UA-eurointegratsiooni koolitusprojekti raames töötas ESTDEV 2022. aastal välja EL lõimumisega tegelevate Ukraina riigiametnike hübriidvormis õppeprogrammi 2022–2023, kus Eesti eksperdid jagavad oma teadmisi liitumisläbirääkimisteks valmistumisest, *acquis'* ülevõtmiseks, kandidaatriigile vajalike institutsioonide ülesehituseks ja tööprotsesside korraldamiseks. Ajakava on Ukrainaga kinnitamisel.

- 1) **Sarja esimese, Ukraina juurdlusbüroo ametnike 5-päevase koolituse**, korraldas ESTDEV 2022. aasta detsembris Tallinnas. Delegatsioon tutvus parimate praktikatega küberohtude ennetamisel, korruptsiooni ja rahapesu

vältimisel, võitluses organiseeritud kuritegevuse vastu. Koolitus toimus koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga (PPA) TAIEX-i koostööformaadi kaudu. Edasiste koolituste teemad puudutavad korruptsiooni ennetust, sh justiitsüsteemide digitaliseerimist, meediavabaduse tugevdamist ja põllumajandust. Koolituste ajakava on Ukrainaga kinnitamisel.

ESTDEV-i Ukraina projektid, mis kaasnesid EIPK-i ühinemisel ESTDEV-ga

1. **„Ukraina õigusriigi toetamine politsei, prokuratuuri, korruptsioonivastase võitluse ja hea valitsemistava valdkonnas“**, Eesti ja UNOPS-i 970 600 euro suurune ühisprojekt 2020–2022 pakkus ekspertkoolitusi ja mentorlust teemadel, mida Ukraina pidas vajalikuks prokuratuurireformi läbiviimiseks: kriminaalpoliitika kujundamine, alaealiste erikohtlemine õigussüsteemis, korruptsioonivastase tegevuse võimestamine ning e-toimiku haldamise süsteemi (eCMS) arendamine. 2022. aastal toimusid koolitused nii Tallinnas kui Kiievis. Grupp Ukraina prokuröre lahkus õppevisiidilt Eestisse päev enne sõja puhkemist. Väike osa plaanitud tegevustest jäi lõpuni viimata, kuna rahastaja otsustas projekti sõja puhkemise tõttu lõpetada.
2. **„Demokraatlike protsesside, õigusriigi arengu ja heade valitsemistavade juurutamine idapartnerlusriikides“**, Eesti rahastatud regionaalne initsiatiiv, nn raamleping (2018–2022), võimaldas Eesti teadmussiirde ja parimate praktikate edasiandmist idapartnerlusriikidele, et tugevdada piirkonna võimekust viia ellu demokraatlikku valitsemistava ja ELi lõimumisega seotud reforme. 2022. aasta alguses külastas Eestit Ukrainast Mõkolaivi delegatsioon, et õppida Eesti kogemusest elektritranspordi korraldamisel, linnaruumi arenduses ja kohalike omavalitsuste digilahenduste pakkumisel. Sõja puhkemise järel läks osa eelarvest Ukraina partnerite toetamiseks.
3. **„Kohalik vastutus demokraatia eest: läbipaistev valitsemine kohalikul tasandil“** oli 2022. aastal lõppenud regionaalne projekt, mida aastatel 2019–2022 toetas Norra välisministeerium kokku 2,6 miljoni euroga. Projekt keskendus demokraatia tugevdamisele avalike teenuste parandamise kaudu Ukraina, Armeenia ja Gruusia kohalikes omavalitsustes. [Initsiatiivi tulemusena](#) sündis professionaalne võrgustik Eesti ja partnerriikide kohalike omavalitsuste vahel, et jagada kogemusi avaliku halduse teenuste ülesehitamiseks.

4. **„Väärinfo tõrjumine Ida- ja Lääne Ukrainas”,** 1,93 miljoni euro suurune projekt toetas aastatel 2020–2022 koostöös Euroopa Komisjoniga Ukraina ühiskondliku vastupanuvõime kasvu, tugevdades kohalikke meediaväljaandeid, ajakirjanike allikakriitilist mõtlemist ja kohalike omavalitsuste esindajate võimekust suhelda avalikkusega. 2022. aastal valmis väärinfoteemaline analüüs, mille põhjal valmis mitu kogu ühiskonda hõlmavat infokampaaniat ([infograafikuid](#); [raadiointervjuude sari](#); sõjakroonika artiklite rubriik [Ukraina Kriisimeedia Keskuse](#) kodulehel; [intervjuude sari](#) kohalike omavalitsuste juhtidega sõja mõjust nende piirkonnale, sõjajärgse strateegilise planeerimise ja ülesehituse teemadel). Novembris toimus kaks Ukraina ajakirjanike õppevisiiti Eestisse.
5. **„Koostöö tugevdamine vabakonna ja kohalike omavalitsuste vahel”,** 75 000 euro suurune projekt koostöös Flandria valitsusega, et tõsta Mariupoli ja Mõkolaivi kohalike omavalitsuse esindajate võimekust alustada ühiskondlikku dialoogi ning kaasata vabakonna esindajad kohalikkude juhtimisse. Sõja puhkemise järel Ukrainas on projektitegevused muutunud. Koolituste asemel saadab ESTDEV Mõkolaivisse sukeldumisvarustust rannikualade demineerimise korraldamiseks.

Lisarahastuse ja annetuste kaasamine

Ukraina toetamine sõja võitmiseks ja ülesehitamiseks on kujunenud üheks Eesti arengukoostöö ajaloo suurimaks era- ja avaliku sektori koostööks. 2022. aastal kaasas ESTDEV u 100 000 eurot erarahastust ja 100 000 eurot Eesti avaliku sektori vahendeid.

1. **Ukraina ja Eesti vahelise majanduskoostöö edendamiseks arengukoostöö meetmete abil.** Turunduskampaaniaga kaasas ESTDEV lasteaia ehitusse Eesti ettevõtteid, kes pakkusid oma teenuseid või tooteid tasuta, sest näevad projektis võimalust siseneda Ukraina turule ning plaanivad oma tegevust Ukrainas jätkata pärast ülesehitusprojekti lõppemist. Hinnanguliselt kaasas ESTDEV lasteaia ehituse esimese etapi valmimisse Eestist 100 000 euro ulatuses erarahastust:
  - 1) **Tiit Silla arhitektuuribüroo SPORT OÜ** tegi tasuta lasteaia eskiisprojekti;
  - 2) **Primostar OÜ** tarnis tasuta hüdroisolatsioonimaterjalid maa-aluse pommivarjendi ehitamiseks;
  - 3) **Solarstone ja Sunly** annetasid 20 kW päikeseelektrijaama ja 20 kWh võimsusega akud elektrienergia salvestamiseks;
  - 4) **Kitman Thulema AS** annetas lasteaia töötajatele kontorimööbli;
  - 5) **Eesti Puitmajaliit** pakkus tasuta konsultatsioone Eesti puitmoodulhoonete lahenduse pakkumiseks Ukrainale.
2. **Ukraina digiühiskonna jätkusuutlikuks toimimiseks sõjatingimustes sõlmis ESTDEV koostöölepingu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga (MKM).** Toetudes tugevatele suhtevõrgustikele, mis tekkisid ESTDEV-i õigusriigi toetamise projekti raames, on projekti fookuses Ukraina justiitssektori e-teenuste tagamine, sh e-notar ja digiteeritud kriminaalmenetlus.

- 3. Pillide annetamiseks Malõni lastemuusikakoolile** korraldas ESTDEV jõulukampaania, millele vastas Delfi Meedia, kes ettevõtte jõuluringituste asemel tegi annetuse Malõni lastemuusikakoolile uhiuute pillide ja helitehnika annetamiseks. Annetuse rahaline väärtus oli 8000 eurot.

Uue välisrahastuse kaasamine Ukrainasse, sh kaasfinantseeringud

ESTDEV kaasas 2022. aastal Ukrainaga seotult 1,4 miljoni euro ulatuses välisrahastust: 1 miljon eurot Euroopa Komisjonilt väärinfovastase võitluse tugevdamiseks Ukrainas, projekti rakendab ESTDEV. Lisaks 400 000 eurot USA Kiievi saatkonnalt kaasrahastusvoorst Ukraina ühiskonna, majanduse ja riigi vastupanuvõime tugevdamiseks.

- 1. Märtsis 2022 sõlmis ESTDEV lepingu Euroopa Komisjoniga (EK) projekti „Väärinfo vastase võitluse toetuseks Ukrainas“ rakendamiseks Ukrainas perioodil 01.03.2022–31.08.2023.** Projekti eesmärk on suurendada Ukraina vastupanuvõimet võitluses väärinfo levikuga ning tõhustada Ukraina valitsusasutuste vahelist koostööd väärinfo tõrjumisel. Tegevused on suunatud Ukraina Riikliku Julgeoleku- ja Kaitsenõukogu loodud Strateegilise Kommunikatsiooni ja Infoturbe Keskuse (StratCom Ukraine, CSC) töötajate võimestamiseks. Projekti raames toimuvad teadmusvahetusreisid Eestisse ja teistesse ELi liikmesriikidesse, pakutakse mentorlust ja koostatakse infomaterjalid. Projekti elluviimiseks teeb ESTDEV koostööd pikaajalise partneri Ukraina Kriisimeedia Keskusega (Ukrainian Crisis Media Centre, UCMC).
- 2. Septembris 2022 viis ESTDEV läbi USA Kiievi saatkonna välja kuulutatud Development Cooperation Partnership (DCP) kaasrahastusega taotlusvooru, kokku 800 000 euro väärtuses.** Taotlusvooru eesmärk oli toetada Ukraina arengut demokraatia ja vastupanuvõime tugevdamisel, energia- ja küberjulgeoleku, ettevõtete konkurentsivõime arendamisel ning ühiskonna vastupidavuse suurendamisel. Selles koostöövormis kaasrahastavad Eesti ja USA valituks osutuvaid projekte võrdselt 50:50 põhimõttel (antud vooru puhul panustas kumbki osapool 400 000 eurot).

Taotlusvoorus valiti välja [neli](#) projekti, mille tegevused toetavad 2023. aastal Eesti eesmärgi Ukraina ülesehitusel ja Ukraina liitumisel EL-iga:

- 1) MTÜ Eesti Pagulasabi** projekti „Tõenduspõhiste traumafookusega teraapiate viimine Ukrainasse ja psühhoteraapia pakkumine sõjas kannatanud elanikkonnale“ eesmärk on võimestada vaimse tervise teenuste pakkujaid ning pakkuda psühhoteraapiat sõjas kannatanud täiskasvanutele ja lastele. Projekti maksumus on 79 959 eurot ning kestvus 16.02–31.12.2023.
- 2) Turundusproff OÜ** projekti „Ekspordi Akadeemia II Ukrainas“ eesmärk on jätkata eksporditeemaliste koolituste ja koolitajate väljaõpet Ukraina Ekspordiakadeemias. Projekti maksumus on 101 124 eurot ning kestvus 01.04.2023–31.07.2024.

- 3) **Turundusproff OÜ** projekti „Ekspordi konsulantide Arenguprogramm Ukrainas” raames koolitatakse nii avaliku kui ka erasektori konsultante Ukraina kümnes piirkonnas (sh Lõuna- ja Ida-Ukraina okupeerimata aladel). Projekti maksumus on 102 103 eurot ning kestvus 01.04.2023–31.03.2024.
- 4) **Turundusproff OÜ** projekti „Ukraina ülesehitamise võimekuse kasvatamine” eesmärk on jätkata teenuste sektori väikeste ja keskmiste ettevõtete (SME) koolitamist, et valmistada neid ette rahvusvaheliseks koostööks Lääne ettevõtetega Ukraina majanduse kiireks ülesehitamiseks. Projekti maksumus on 101 939 eurot ning kestvus 01.05.2023–30.06.2024.

Partnerite projektitegevused Ukrainas

2022. aastal oli ESTDEV-i hallata 26 VÄM-ilt ületulnud projekti. Suurem osa neist oli alanud juba 2021. aastal, kuid koroonapandeemia ja Venemaa täiemahulise sõja tõttu peatusid tegevused praktiliselt kõikides projektides. Projektide tegevuskava taastus alles 2022. aasta suvekuudel. Kokkuvõttes, kümne projekti tegevused lõppesid 2022. aasta lõpus. Kaks projekti lõpetati ennetähtaegselt, sest sõja tõttu polnud võimalik projekti tegevustega jätkata. Kuuel projektil pikenes abikõlblikkuse periood 2023. aastasse. Otsuste tegemisel lähtus ESTDEV partnerite ettepanekutest.

2022. aastal lõppenud projektid:

- 1) **MTÜ Eesti Pagulasabi** „Haavatavate naiste ettevõtluse toetamine Ida-Ukrainas”;
- 2) **SA Eesti Inimõiguste Keskus** „Naiste ja siseriiklikult ümberasustatud inimeste võimestamine läbi mitmekesisuse ja kaasatuse valdkonnast teadlikkuse tõstmise Ida-Ukrainas”;
- 3) **Politsei- ja Piirivalveamet** „PPA Ida ja Lõuna prefektuuride kogemuste abil politsei regionaalse juhtimisvõimekuse ja eestvedamise arendamine Ukraina Kirovohradi ja Tšernigivi Olasti Riiklikes Politseipeavalitsustes”;
- 4) **OÜ Turundusproff** „Ekspordiakadeemia loomine Ukrainas”;
- 5) **OÜ Turundusproff** „Ekspordi konsulantide arenguprogramm Ukrainas, II aasta”;
- 6) **OÜ Turundusproff** „Teenuste ekspordiprogramm Ukrainas”;
- 7) **MTÜ Mondo** „COVID-19 sotsiaalmajanduslike tagajärgede leevendamine Ukraina kriisipiirkonna haridussektoris”;
- 8) **Garage48 OÜ** „IKT oskuste, naisettevõtluse ja jätkusuutliku mentorvõrgustiku arendamine Ida-Ukraina regioonis”;
- 9) **Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus** „COVID-19 pandeemiast saadud õppetundide rakendamine Ukraina kriisi- ja strateegilise kommunikatsiooni parendamiseks ning ühiskonna vastupanuvõime tugevdamiseks haavatavates piirkondades”;
- 10) **Tallinna Tehnikaülikool** „E-riigi alase magistriõppekava arendamise nõustamine ning e-valitsemise teadlikkuse tõstmine IKT lahenduste kasutamisel reformiprotsesside toetamiseks Ukrainas”.

Moldova

***Oodatav tulemus 2.1:** Demokraatia areng, heade valitsemistavade juurutamine ja reformidele kaasaaitamine: haldusreform, teemaprioriteedina e-tervise digilahenduste juurutamine (e-terviselugu, patsiendikaart, e-retsept). Kaardistada võimalusi koostööks Twinning/Taix formaatides.*

Tulemus osaliselt saavutatud seoses uuteks algatusteks mõeldud eelarveraha suunamisega Moldova riigikassasse Ukraina sõjapõgenike majutamiseks.

Moldovaga koostöö edendamisel lähtub ESTDEV Moldova 2030 arengustrateegias seatud eesmärkidest, mis hõlmavad head valitsemistava, riigi kulutuste tõhustamist, avaliku ja erasektori digitaalset ümberkujundamist. 2022. aasta märtsis allkirjastas Moldova taotluse Euroopa Liiduga liitumiseks. See mõjutas ka ESTDEV-i seatud prioriteete: laiendada seniseid koostööformaate ning toetada Moldovat EL-iga liitumisel, keskendudes vajalike reformide läbiviimisele. 2022. aastal jätkas ESTDEV Moldovas kahe EIPK-lt ületulnud projekti rakendamist. Lisaks oli ESTDEV-i hallata kümme Eesti partnerite poolt läbiviidavat projekti.

ESTDEV-i tegevused ja tulemused

1. **„Euroopa Liidu väärtustel ja läbipaistval valitsemisel põhineva demokraatliku valitsemistava juurutamine: Eesti reformikogemuse rakendamine Moldova kohalike omavalitsuste võimestamisel”** oli EIPK-lt üle tulnud VäM-i rahastusega projekt, mis aastatel 2019–2022 edendas Moldova omavalitsuste teadlikkust reformivajadustest. 2022. aastal keskendusid tegevused keskkonnateemadele, mis on riigi üks suurimaid väljakutseid liitumisel EL-iga. ESTDEV võõrustas kahte – Hincesti ja Palanca omavalitsuste – õppevisiiti Eestisse ning viis Eesti eksperdid kahel korral Moldovasse, et aidata välja töötada konkreetseid plaane veemajanduse, täpsemalt veevarustuse ja -puhastussüsteemide moderniseerimiseks. ESTDEV-i ekspertide raportid on rakendatavad kõikidele KOV-idele (Moldovas on 898 KOV-i). Lisaks valmis projekti osana kolmkeelne Palanca [omavalitsuse veebileht](#), viidi lõpule paberarhiivi digiteerimise projekt (digiteeriti 7 registrit), et edendada läbipaistvat ja avatud juhtimist kohalikul tasandil.
2. **„Demokraatlike protsesside, õigusriigi arengu ja heade valitsemistavade juurutamine idapartnerlusriikides”,** Eesti rahastatud regionaalne initsiatiiv (2018–2022) Eesti teadmussiirde korraldamiseks idapartnerlusriikidesse, sh Moldovas, et tugevdada piirkonna võimekust viia ellu EL-i lõimumisega seotud reforme. Koroonapandeemia tõttu olid projektitegevused sisuliselt peatunud. 2022. eesmärk oli kaardistada uusi koostöövõimalusi Twinning/Taix formaatides. Koostöös Moldovaga hakkab ESTDEV 2023. aastal taotlema kahte

Twinning projekti: keskkonna *acquis'* ülevõtmiseks ja Moldova Parlamendi Kantselei ettevalmistamiseks EL-i liitumisprotsessi läbiviimiseks.

Partnerite projektitegevused Moldovas

ESTDEV-il oli Moldovas hallata kümme Eesti rahastusega projekti, millest kaheksa lõppes 2022. aasta jooksul. Projektipartnerite tegevused olid tugevalt pärsitud COVID-19 pandeemia ajal, kuna siseriiklikud piirangud viiruse leviku tõkestamiseks olid äärmiselt karmid. Ka veebruaris alanud sõda Ukrainas mõjutas Moldova projektide ajakavakohast elluviimist. Mitmed partnerid palusid abikõlblikkuse perioodi pikendamist 2–3 kuu võrra, mida ESTDEV ka võimaldas.

2022. aastal lõppenud projektid:

- 1) **MTÜ Organisation for Development, Security and Sustainment** „Moldova heade valitsemistavade ja demokraatia arengu tugevdamine läbi Eesti kogemuste tutvustamise ning turvaliste IKT lahenduste analüüsimise sisejulgeoleku valdkonnas“;
- 2) **MTÜ Peipsi Koostöö Keskus** „Causeni põllumajandustootmise areng ja lisandväärtuse suurendamine“;
- 3) **Garage48 OÜ** „Ettevõtlik Moldova Garage48 ja Yep! Moldova poolt: Ettevõtluse populariseerimine“ ;
- 4) **Eesti Maaülikool** „Moldova maapiirkonna väikeettevõtjate koolitamine finants- ja turunduse juhtimise valdkonnas“;
- 5) **MTÜ Peipsi Koostöö Keskus** „Sotsiaalse ettevõtluse ja erivajadusega noorte tööhõive arendamine Razenis“;
- 6) **MTÜ Loov Eesti** „COVID-19 põhjustatud sotsiaal-majanduslike tagajärgede leevendamiseks ettevõtluskeskkonna arendamine Moldovas“;
- 7) **Garage48 OÜ** „Ettevõtlik Moldova Garage48 ja Yep! Moldova poolt: ettevõtluse populariseerimine, idufirmade arvu kasvatamine ning kohaliku mentorite kogukonna kasvatamine Moldova noorte seas“;
- 8) **Civitta AS** „QUEEN Moldova — digioskuste ja ettevõtlusprogrammi läbiviimine Moldova naisettevõtjatele“.

Oodatav tulemus 2.2: USAID Future Technology Activity (FTA) initsiatiivi algatamine. On selgunud on Eesti poolse(d) elluviija(d), esimese aasta tegevusplaani koostööks USAID-ga. Projektide algatamise tulemusel on alustatud 1) digiõppe kvaliteedi parandamist 300 Moldova koolis ning 2) Moldova start-up ettevõtlusprogrammi elluviimist.

Tulemus saavutatud, tegevusplaanid on kokku lepitud ja tegevused alanud.

Koostöö FTA initsiatiivi elluviimiseks sai 2022. mais alguses ESTDEV-i, USAID-i ja Moldova riiki esindava Chemonics' Internationali ja Rootsi vahel sõlmitud partnerluslepinguga. Moldova haridus- ja digitaliseerimise strateegia põhjal koostasid FTA osalejad „Moldova digihariduse arendamise tegevuskava 2022–2026“ ning kaardistasid tegevuste elluviijad.

Tegevusplaani eesmärk on kõigi Moldova üldhariduskoolide digiõppe parendamine, tegevused algavad 2023. aastal.

- 1. Digiõppe kvaliteedi parandamine kõikides Moldova üldhariduskoolides on alanud.** Koostatud tegevusplaani näeb ette digiõppe parendamise kõikides Moldova koolides. Projektitegevused algavad 2023. aastal.
- 2. Ettevõtluse/idusektori arendamise** valdkonnas alustati digitaalse ettevõtluse programmi tegevustega juba 2022. aastal.
  - 1) Moldova delegatsiooni õppevisiit Eestisse. Visiidil osalesid Chemonics'i, Moldova ettevõtluse arendamise üksuse (Organization for Development of Entrepreneurship) ja Moldova Tehnoloogia ja Innovatsioonipargi esindajad.
  - 2) Kohtumised eGA ja EUDEL-iga digitaalse majanduse arendamise vajaduste ja plaanide teemadel.
  - 3) Lepiti kokku digitaalse majanduse arendamiseks vajaliku ettevõtluskeskkonna õigusraamistiku analüüsi tegemine 2023. aastal. Kaasatakse ka Eesti eksperdid.
  - 4) Aruteludes Moldova asepeaministriga digiteemadest ja VäM-ga on selgunud vajadus teha koostööd e-valitsemise alal. Ühise arusaamise kohaselt on digitaalse majanduse toimimise (sh idusektori) oluline osa avalike e-teenuste arhitektuuri olemasolu.
  - 5) 2023. aastal keskendutakse digitaalse majanduse arendamiseks vajalike avaliku sektori e-teenuste arendamisele.

Gruusia

Oodatav tulemus 3.1: 1) Demokraatia areng ja heade valitsemistavade juurutamine – reformidele kaasaaitamine (sh e-valitsemise ja turvaliste digilahenduste juurutamine riigihalduses, korruptsioonivastane võitlus, õigusreform); 2) kaasrahastusprojektide käivitamine USAID-i, GIZ-iga, võimalik kaasumine demokraatia ja kerksuse teemalise DCP-vooruga.

Tulemus saavutatud vaid osaliselt. 2021 aasta lõpus valitsenud ebaselgus ESTDEV-i eelarve ja kaasrahastuse andmise osas lõikas 2022. aastal ära võimaluse osaleda mahukas rahvusvahelises initsiatiivis.

Gruusia on Eesti jaoks strateegiline arengukoostööpartner, keda Eesti toetab EL-iga lõimumisel ning pakub oma reformikogemust demokraatlike riigistruktuuride ja -süsteemide tugevdamisel, hariduse kvaliteedi parandamisel ning ettevõtluse toetamisel.

2022. aastaks plaanitud koostöö Euroopa Komisjoni ja Saksa arengukoostööagentuuri GIZ-iga kaasrahastatava initsiatiivi „EU4ITD – Catalysing Economic and Social Life in PIRDP Regions“ (7,5 miljonit eurot) jäi ära, kuna 2021. aasta lõpus ei olnud ESTDEV-i ja VÄM-i vaheline leping veel sõlmitud ning võimalused kaasrahastuse pakkumiseks olid hägusad. 2022. aastal on ESTDEV on olnud ühenduses GIZ-iga ning ühine koostöösoov mõne muu projekti teostamisel on mõlemal osapoolel säilinud.

2022. aastal oli ESTDEV-i rakendada Gruusias kaks EIPK-lt üle tulnud regionaalset projekti ning hallata 22 Eesti partnerite poolt elluviidavat projekti.

ESTDEV-i projektide tulemused Gruusias

Koostöös Norra valitsuse ja Eesti VÄM-iga rakendas ESTDEV Gruusias kaht regionaalset initsiatiivi:

1. **„Demokraatlike protsesside, õigusriigi arengu ja heade valitsemistavade juurutamine idapartnerlusriikides“**, Eesti rahastatud regionaalne initsiatiiv (2018–2022), võimaldas Eesti teadmussiirde ja parimate praktikate edasiandmist idapartnerlusriikidele, sh Gruusiale. COVID-19 pandeemia tõttu olid projektitegevused ligi kaks aastat peatunud. Sõja puhkemise järel läks 2022. aastal osa eelarvevahenditest Ukraina partnerite toetamiseks.
Rahastus: 2022. aasta eelarves 50 000 eurot ESTDEV-i vahenditest, tegelik kulu 71 369 eurot (vt Lisa 2).
2. **„Kohalik vastutus demokraatia eest: läbipaistev valitsemine kohalikul tasandil“**, 2,6 miljoni euro suurune regionaalne projekt koostöös Norra välisministeeriumiga (2019–2022) keskendus demokraatia tugevdamisele avalike teenuste parandamise kaudu Ukraina, Armeenia ja Gruusia kohalikes omavalitsustes. 2022. aastal käis Gruusia kohalike omavalitsuste delegatsioon Eestis tutvumas munitsipaaltasandi strateegilise planeerimise ja arengukavade koostamisega, ühistranspordi korralduse, turismikorralduse ja prügimajandusega.

Rahastus: 2022. aastal maksti regionaalse projekti omafinantseering 39 410 eurot ESTDEV-i tegevustoetusest. Tegevuste kulud tulid 100%-liselt välisrahastusest.

***Oodatav tulemus 3.2:** Hariduse kvaliteedi parandamine, digiõppe. Jätkata haridusalaseid projekte ja algatada uusi initsiatiive, sh koostöös UNICEF-iga, pöörates erilist tähelepanu digiõppe meetoditele.*

Tulemus saavutatud, jätkuprojektid UNICEF-iga allkirjastamisel.

Gruusia ja Eesti haridusvaldkonna koostöö on olnud väga mitmekülgne. Gruusia uute arendusprojektide planeerimisel oli eesmärk kavandada tegevusi, mis toetavad Gruusia haridusstrateegia eesmärkide täitmist, panustavad üleriigiliste süsteemsete muudatuste/arengute elluviimist ning toetavad ka Eesti haridussektori arengut, tuginedes Gruusias tegutsemise kogemustele ehk näeb arengukoostööd kui partnerriikide koos kasvamise võimalust.

1. **Üldhariduse kvaliteedi hindamissüsteemi arendamiseks** sõlmisid ESTDEV ja Gruusia Riikliku Hariduse Kvaliteedikeskus lepingu ühisprojekti loomiseks 2022. aastal. Projekti eesmärk on Gruusia riikliku haridustaseme õigusliku, korraldusliku ja rahastamise raamistiku loomise nõustamine, koolitaseme sisehindamise kontseptsiooni loomine ja juurutamine, vajalike meetmete loomise nõustamine (juhised, koolitusprogrammid, IT-lahendused), sisehindamise piloteerimine ning kvaliteedisüsteemi edasiarenduseks ettepanekute esitamine. 2022. aastal kaasas ESTDEV väliseksperti Eesti ja Gruusia haridussüsteemide erinevuste õigusliku analüüsi tegemiseks

Rahastus: Projekti eelarve 100 000 eurot on kantud üle 2023. aastasse

2. **Jätkuprojekt Gruusia õppemetoodikate kaasajastamiseks koostöös UNICEF-iga** algas 2022. aastal konsultatsioonide korraldamise ja tegevusplaanide kinnitamisega. Projekt põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste digiõppe kvaliteedi tõstmisele koolipõhise kompetentsi kasvatamise ning õpetajakoolituse/-hariduse arendamise abil. Kokkuleppe kohaselt jääb ESTDEV-i vastutada projektis osalevate Eesti ja Gruusia ekspertide kaasamine ja finantseerimine. Leping ESTDEV-i ja UNICEF-i vahel sõlmitakse 2023. aastal.

3. **Jätkuprojekt UNICEFiga Barnahus-kontseptsioonil põhineva lastemaja loomiseks Kutaisi linna.** Vastavalt 2022. aastal sõlmitud kokkuleppele kujundab ESTDEV projekti sisutegevused, UNICEF vastutab maja remondi ja sisustuse eest. *Barnahus*-kontseptsioon koondab ühe katuse alla õiguskaitseorganite, kriminaalhoolduse, lastekaitseteenistuse ning meditsiini- ja vaimse tervise töötajad, kes hindavad ühiselt lapse olukorda ja otsustavad järelmeetmete rakendamise üle. Projektitegevused algavad 2023. aastal.

Partnerite projektitegevused Gruusias

ESTDEV-i hallata oli Gruusias üle 22 projekti, neist 13 lõppesid 2022. aastal. Kui koroonapandeemia tõttu peatusid aastatel 2020–2021 praktiliselt kõik tegevused, siis sõda Ukrainas projektide elluviimist oluliselt ei mõjutanud. Gruusia projektide puhul hakkab silma, et projektide elluviijad on kasusaajate huvi üle hinnanud ning tegelikkuses jäävad osalejate arvud paljude projektide puhul planeeritust väiksemaks.

Lõppenud projektid:

- 1) **Jaan Tõnissoni Instituut** „Jätkusuutliku arengu (SDG) veebiolümpiaad Gruusia ühiskonnaõpetusele“
- 2) **Eesti Punane Rist** „Laste ohutusõppe „Kaitse end ja aita teist“ kogemuse jagamine Gruusias“
- 3) **MTÜ Peace Action Community** „Üks samm edasi — Edendades sotsiaalset ettevõtlust Gruusia maapiirkondades“ (lõpparuanne esitamata)
- 4) **MTÜ Peipsi Koostöö Keskus** „Jätkusuutlik põllumajandus ja elurikkuse hoidmine Kahheetias“
- 5) **MTÜ Mondo** „Mondo Gruusias: digipädevuste ja tööhõive tõstmine Samegrelo piirkonna noorte ja naiste seas“
- 6) **Eesti Kaubandus-Tööstuskoda** „Naisettevõtluse arenguprogramm Gruusias“
- 7) **Clanbeat Education OÜ** „Õpimotivatsiooni toetamine ja selle tõstmine heaolu ja vaimse tervise rakendust Clanbeat kasutades“ (lõpparuanne esitamata)
- 8) **MTÜ Peipsi Koostöö Keskus** „Sotsiaalse sidususe ja naisettevõtluse areng Pankisi piirkonnas, rahvusvähemuste kogukonnas“
- 9) **MTÜ Eesti Pagulasabi** „Gruusia sisepõgenikest naiste jätkusuutliku toimetuleku toetamine läbi väikeettevõtluse“
- 10) **MTÜ Loov Eesti** „Ettevõtluskeskkonna arendamine Gruusias, leevendamaks COVID-19 sotsiaalmajanduslikke mõjusid“
- 11) **Päästeliit** „Riigisektori ja kodanikuühiskonna koostöö edendamine Gruusia maapiirkondades: vabatahtliku päästevõimekuse loomine Borjomi regioonis“
- 12) **SA Junior Achievement Eesti** „Gruusias ettevõtlushariduse arendamiseks ja Gruusia nõustamine, õpetajate koolitamine ja noortele motiveerivate haridusvõimaluste pakkumine“
- 13) **Tallinna Ülikool** „DG-pööre: hariduse edendamine Gruusia koolides digi-innovatsiooni kaudu“

Valgevene

***Oodatav tulemus:** Sõltumatu meedia tugevdamine/väärinfoga võitlemise võimekuse tõstmine ning õiglase ja kasvava ühiskonna toetamine.*

Tulemus osaliselt saavutatud. Tegevuste lõpetamiseks pikendati projekti 2023. aastasse.

Valgevenes on ESTDEVi eesmärk jätkata riigi sõltumatu meedia toetamist, ajakirjanike kompetentsi tõstmist ning kohalike omavalitsuste strateegilise kommunikatsiooni võimekuse kasvatamist, et suurendada riigi vastupanuvõimet nii sise- kui välisjõudude

poolt levitatud desinformatsioonile. ESTDEV-i rakendada oli üks eksilis asuva Valgevene meedia toetamise projekt ning hallata kuus partnerite elluviidavat projekti. Eesti partnerite tegevused Valgevenes lõpevad 2022. aastal. ESTDEV on kontaktis Eesti suursaatkonnaga Varssavis, et kaardistada ka võimalikke jätkutegevusi eksilis olevate Valgevene ajakirjanike toetuseks.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

1. **„Valgevene sõltumatu meedia toetamine“** projekti raames on Eesti aastatel 2020–2023 toetanud Valgevene väljaandeid ja sõltumatuid ajakirjanikke, kes on poliitilise surve tõttu riigist lahkunud. 2022. aastal koolitas ESTDEV eksilis asuvaid ajakirjanikke ja meediakoolitajaid interaktiivse veebiajakirjanduse teemadel, korraldades mitmeid õpitubasid ning kaks õppevisiiti Eestisse. Projektitegevused aitavad kaasa uue ja kaasaegse Valgevene meedia arengule Euroopas, mõjutades positiivselt nii infovälja kvaliteeti, aga tagades ka juurdepääsu sõltumatule valgevenekeelsele teabele.

Lisaks toetas ESTDEV kahte meediakiirendi projekti – [PALATNO](#) ja [MOST](#) –, pakkudes tuge lehekülgede arendamiseks (kujundus, turvalisus, serverite kasutamine) ja juriidilist abi (ärifirmade registreerimine Poolas, lepingute vormistamine, maksudega seotud küsimused jne). Mõlemad projektid said ESTDEVi-ilt 10 000 eurot toetust.

Partnerite projektid

Välisministeeriumist tuli üle kuus projekti, millest viis on lõppenud. Praktiliselt kõik projektid lõpetati ennetähtaegselt, sest sellise otsuse tegi välisministeeriumi poliitiline juhtkond detsembris 2021. Kuna kõiki projekte ei olnud võimalik 2021. aastal lõpetada, siis nihkusid projektide kokkuvõtvad tegevused 2022. aastasse. Ainsat hetkel käimasolevat projekti viib ellu Tartu Ülikool ning sisaldab muude tegevuste hulgas kahe Valgevene tudengi stipendiumite tasumist.

Lõppenud projektid:

- 1) **SA Poliitikauuringute Keskus PRAXIS** „Valgevene väikeettevõtjate internetiturunduse arendamine“
- 2) **Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus** „Parem tulevik Valgevene Bresti ja Bresti oblasti naistele, arendades nende ettevõtlusoskusi“
- 3) **Addenda OÜ** „Startup ettevõtlus STARTER programmi näitel Valgevenes“
- 4) **Tallinna Ülikool** „Veebipõhise interaktiivse hariduskeskkonna väljaarendamise koolitused Tallinna Ülikoolis Valgevene akadeemilistele töötajatele ja represeeritud õppejõududele“
- 5) **Tallinna Tehnikaülikool** „Eesti parimate digilahenduste ja õppemetoodikate jagamine ja rakendamine Valgevene ülikoolide insenerivaldkonna õppekavadel“

Armeenia

Oodatav tulemus: Hariduse kvaliteedi parandamine, digiõpe. Haridusküsimuste erisaadiku ja Haridus- ja teadusministeeriumi-i ametniku visiidi korraldamine koostöös ministeeriumiga; koostöö- ja reformiprotsessi kaasumise võimaluste kaardistamine. Eritähelepanu digiõppel, digipädevuste arendamisel, võimalik koostöö UNICEF-iga.

Tulemus osaliselt saavutatud, kuna koostööeesmärkide ja ressursi planeerimiseks vajalik VÄM-ESTDEV ühisvisiit Armeeniasse lükkus edasi 2023. aastasse.

Kavatsusega välja selgitada Armeenia vajadused hariduse kvaliteedi parandamiseks ning digiõppe arendamiseks, korraldas ESTDEV käimasoleva HARNO parimate praktikate raamprojekti osana Armeenia haridusametnike õppevisiidi Eestisse.

Visiid tulemusena sõnastati võimalik koostöö järgmistes valdkondades:

- 1) Alushariduse organiseerimine ja rahastamine;
- 2) Üldhariduse õpitulemuste hindamissüsteem ja tulemuste elektrooniline andmebaas;
- 3) Haridusstandardid: uus metodoloogia ja tehnoloogiad;
- 4) Koolisüsteemi detsentraliseeritud korraldus ja koolide autonoomia õppekorralduse ja õppesisu kujundamisel;
- 5) Koolide rahastamine (tasuta haridus kõigil tasanditel);
- 6) Parimatest praktikatest õppimine ning Armeeniale kohaldamine kõrghariduses, kutsehariduses, teaduskoostöös;
- 7) Erasmus+ programmiga seotud võimalused.

Selleks, et tegevusi ja ressursse teadlikumalt planeerida, kavandati HTM-i, VÄM-i ja ESTDEV-i visiit Armeeniasse 2023. aasta algusesse.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

ESTDEV-i rakendada oli Armeenias üks EIPK-lt üle tulnud projekt koostöös Norra valitsusega.

1. „Kohalik vastutus demokraatia eest: läbipaistev valitsemine kohalikul tasandil“ lõppes 2022. aastal suvel, mida rahastas Norra välisministeerium kokku 2,6 miljoni euroga aastatel 2019–2022. Armeenias keskendus projekt 2022. aastal Lori Berdi ja Alaverdi omavalitsuste võimekuse tõstmisele. 2022. aasta mais viibisid ESTDEV-i eskerid Armeenias, et viia läbi nõustamised omavalitsustele.

Põhja-Makedoonia

Oodatav tulemus: Põhja-Makedoonia üldise arengu EL-iga ühinemise eesmärkide toetamine, keskendudes e-valitsemise valdkonnale.

Tulemus osaliselt saavutatud. Projektitegevuste lõpetamiseks on vaja tähtaega pikendada.

Eesti on läbi aastate avaldanud tugevat toetust Põhja-Makedoonia püüdlustele alustada liitumisläbirääkimisi Euroopa Liiduga. 2022. aasta tõi Põhja-Makedooniale sellel teekonnal lisatoetust, kui juulis allkirjastasid Bulgaaria ja Põhja-Makedoonia protokoll, millega bulgaarlased toetavad Põhja-Makedoonia Euroopa Liiduga liitumist.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

ESTDEV-i rakendada oli Põhja-Makedoonias üks projekt.

1. **„Kaasaegse e-valitsemise abil läbipaistva valitsemise tugevdamine Põhja-Makedoonias”,** Eesti ja Skopjes asuva USA saatkonna ühisprojekti raames valmis 2022. aastal digitaliseerimise teekaart. Pärast asepeaministri Slavica Grkovska visiiti Eestisse kiitis Põhja-Makedoonia valitsus heaks riigi digiarengut koordineeriva National Council for Digital Transformation of Society loomise.

- 1) ESTDEV-i visiidi käigus lepidi kokku koostöö kolm fookust: elektrooniline isikutuvastus, elektrooniline riigiarhiiv ning avaliku teabe põhimõtete rakendamine Põhja-Makedoonia riigihalduses.
- 2) Novembris kaasati Raivo Ruusalepp, kes täidab eksperdi ülesandeid e-arhiveerimise kontseptsiooni loomisel, et aidata Põhja-Makedoonia valitsusel luua ja kasutusele võtta elektroonilise identiteedi süsteem koos selle toimimiseks vajalike õigusaktide, vajalike tehniliste ja organisatsiooniliste komponentidega. Projekt pikeneb 2023. aastasse.

Kõrgõzstan

Oodatav tulemus: *Maapiirkondade ettevõtlikkuse ja digivõimekuse parandamine ning kvaliteetse hariduse edendamine.*

Tulemus saavutatud.

Kõrgõzstanis usaldatakse Eesti kogemusi kodanikuühiskonna kaasamisel kohaliku tasandi otsuste tegemisse, digiriigi ülesehitamises, kutsehariduse ning ettevõtluse arendamises. ESTDEV-i eelkäija EIPK on juhtpartnerina osalenud suurtes rahvusvaheliste rahastajatega mitme miljoni eurose eelarvega projektides. 2022. aastal oli Eestil üks arengukoostööprojekt, mida viis ellu ESTDEV.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

1. **„Tulevikulahendused Kõrgõztani maapiirkondadele: digitaliseerimine ja läbipaistvus“** projekti raames, rahastatud Eesti ja Euroopa Komisjoni (1,1 miljonit eurot, 2020–2023), avati 2022. aastal digioskuste keskused kolmes ülikoolis. Keskused viivad läbi digikoolitusi õpetajatele, kohalike omavalitsuste, kutseõppeasutuste ja kohalike ettevõtjate esindajatele, et suurendada elanikkonna digiküpsust ning toetada kohalikku ettevõtlust.
2. Eksperte kaasates on ESTDEV:
  - 1) Nõustanud ettevõtlusõpet kutsekoolides.
  - 2) Korraldanud taibutalgute ja kiirendiprogrammi ettevõtluse ökosüsteemi, eriti *start-up*-sektori, kujundamiseks.
  - 3) Toonud kõrgetasemelise Kõrgõztani haridusdelegatsiooni visiidile Eestisse, et tutvustada Eesti parimaid praktikaid kutsehariduses, sh IT-lahendused ja kutsehariduse vastavus tööjõuturu nõuetega.
  - 4) Loonud õppemoodulid kutsekoolide õpetajate ja õpilaste jaoks, tutvustanud erinevaid digitaalseid lahendusi ning nende integreerimist õppetöösse.
  - 5) Arendanud haridusministeeriumi juurde veebikeskkonna digikoolituste ja kursuste kohta info jagamiseks.
  - 6) 2023. aastal on lisaks haridussektorile fookuses KOV-id ja maapiirkondade ettevõtluse edendajad, et võimestada keskvalitsuse, kohaliku omavalitsuse ja seotud osapoolte omavahelist koostööd, et suurendada otsustusprotsesside läbipaistvust ning riigi jaoks ühistel eemärkidel tegutsemist.

2. Aafrika riigid

Keenia

Oodatav tulemus: Koostöö teiste EL-i liikmesriikidega, sh Digital for Development (D4D) initsiatiivi raames, on tihenened ning Eesti tegevused prioriteetsete Aafrika riikide digi- ja rohepöörde elluviimisesse on suurenenud.

Tulemus saavutatud. Eesti osaleb kolmes mahukas EL-i initsiatiivis, kaasates Eesti partnereid.

2022. aastal oli Keenia-suunaline prioriteet tihedate töösuhete loomine Keenia ministeeriumite ja teiste valitsusasutustega, EI delegatsiooni ja arengukoostöö organisatsioonidega (sh GIZ, FCDO, SIDA, Enabel). Toimunud on arvukalt sidusrühmade konsultatsioone ning arendatud töösuhteid IKT-, innovatsiooni- ja noorsooministeeriumi, IKT-ameti, riigikohtu, digitaliseerimisega tegeleva erasektori ning haridusministeeriumiga, kellega koostöös Eesti Haridus- ja Teadusministeerium on nüüdseks sõlminud vastastikuse mõistmise memorandum (MOU). Seoses 2022. aasta augustis toimunud Keenia valitsuse vahetusega on ESTDEV alustanud olemasolevate suhete üleviimist uude konteksti. 2022. aastal seadis ESTDEV sisse regulaarsed kohtumised Eesti organisatsioonidega, kes juba tegutsevad Keenias ning kel on seal tegutsemiseks olemas vajalik kogemus ja ekspertis.

ESTDEV-i tegevused ja tulemused

2022. aastal oleme käivitanud kolm suurt initsiatiivi, et panustada Keenia digipöörde elluviimisesse, koostöös Team Europe'i ja D4D partneritega:

- 1. Human Centred Digitalisation Team Europe Initiative** on Euroopa Komisjoni, GIZ-i ja ESTDEV-i kaasrahastatud 2,4 miljoni eurone suurprojekt, mis keskendub vastavalt Keenia vajadustele e-teenuste ja andmevahetusplatvormi kohandamisel ja juurutamisel, hea e-valitsemistava ning selleks vajalike digioskuste suurendamisele. 2022. aasta detsembris allkirjastasid ESTDEV ja GIZ projektilepingu 30 kuuks ning ESTDEV alustas vajalike tegevuste ettevalmistamist.
- 2. D4D Horn of Africa Initiative on Digital Government and Cybersecurity** eesmärk on toetada kolme Aafrika Sarve piirkonna riiki — Keeniat, Djiboutit ja Somaaliat avaliku sektori teenuste digitaliseerimisel, kasutades GovStacki lahendusi. Tegevused on tihedalt seotud ESTDEV-i initsiatiiviga Keenias. Projekti viivad ellu ja kaasrahastavad ITU, DIAL, ESTDEV ja GIZ. Tugeva digiteenuste keskkonna loomisel on esmatähtis iga riigi digipädevuse ja -konteksti tugev mõistmine ning selge tegevuskava olemasolu — see on ka ESTDEV-i ja Eesti avaliku ja erasektori partnerite peamine roll selles projektis.
- 3. Keenia digiküpsuse raport** valmis 2022. aastal eGa koostöös ESTDEV-iga. Selle VÄM-ilt üle tulnud projekti raames identifitseeritud väljakutsed on tulevikus oluline

referents ESTDEV-i Keenia programmide kujundamisel. 2022. aastal algas ka põhjalik töö Somaalia ja Djibouti digiküpsuse raportite koostamiseks koostöös CIVITTA Eesti AS-iga, kellega teeme koostööd Horn of Africa projekti raames. Riikide lühiprofilid panevad aluse edasiste tegevuste kavandamisele neis riikides ning on kättesaadavad kasutamiseks ka teistele partneritele.

- 4. Digital Explorers II (DE II)** on DG HOME rahastatud projekt, mis disainiti koostöös ESTDEV-i partneritega Lätist ja Leedust ning kinnitati 2022. aasta lõpus. Projekti eesmärk on soodustada andekate oskustööliste liikumist EL-i liikmesriikidesse. See meede aitab EL-il olla seadusliku rändepoliitika kujundamise eesotsas. Arengukoostöö vallas soodustab DE II IT-talentide ja digitaliseerimise oskusteabe liikumist Keenia ja Eesti vahel ning tagab ESTDEV-i digikoostöö pikaajalise mõju Keenia ühiskonnas. Lisaks Keeniale hõlmab projekt Nigeeriat ja Armeeniat.

ESTDEV-i kohustused:

- 1) IT spetsialistide praktikaõppe korraldamine Eestis (20 praktikanti Keeniast);
- 2) Digiriigi arendajate (avaliku ja erasektori otsustajad) õppevisiit Eestisse (6 osalejat Keeniast);
- 3) IT kõrghariduse sisu ning korralduse analüüs tööturuvajadustest lähtuvalt (Keenia, Nigeeria ja Armeenia).

Projekt allkirjastatakse ametlikult märtsis 2023. Tegevuste elluviimiseks vajalike partnerite kaardistamisega Eestis ja Keenias alustab ESTDEV 2023. aasta alguses.

Partnerite tegevused

Keenias oli 2022. aastal ESTDEV-i hallata 12 projekti, mis toetasid e-hariduse lahenduste kasutuselevõttu, digipädevuste tõstmist (sh pagulaste seas) ning säästlikke metsandus- ja põllumajanduspraktikate rakendamist. Enamik Eesti projektist lõpetab oma tegevuse Keenias 2023. aasta esimeses pooles. Selleks, et kaasata Eesti partnereid uutesse välisrahastutesse, on vajalik partnerite valmisolek ja paindlikkus uusi tegevussuundi kohandada, et paremini sulanduda Team Europe Initiative'i või teiste doonorite rahastusinstrumentidesse.

Lõppenud projektid

- 1) **Tallinna Tehnikaülikool** „Koostöö Strathmore Business Schooli digipädevusi ja e-valitsemist kajastava magistritaseme õppekava väljatöötamisel“;
- 2) **E-riigi Akadeemia SA** „Keenia digivalmiduse uuring“;
- 3) **eKool AS** „eKooli teenuse osutamine Keenias jätkuprojekt“;
- 4) **Star Cloud OÜ** „Õppematerjali digitaliseerimise oskusteabe edastamine õppevara loojatele ja koolidele Keenias“;
- 5) **Garage48 OÜ** „Varajase staadiumi ettevõtete järeltoetussüsteemi ja -võrgustiku ülesehitamine Keenia ja Ida-Aafrika *start-up* kogukonna organisatsioonide abiga“;
- 6) **MTÜ ReUse** „Väärtustava taaskasutuse kasvuprogramm Keenia naistele“;

- 7) **AS Reach-U** „Keenia Kiambu maakonna põllupidaja portaali“;
- 8) **AS Reach-U** „Keenia kohvispektori digitaalsete andmete sisestamist ja parameetrite-põhist kasutamist võimaldav riiklik register“ (projekt katkestati elluvijja palvel 30.09.2022).
- 9) **MTÜ Eesti Pagulasabi** „Keenia pagulaslaagrite elanike toimetuleku toetamine läbi väikeettevõtluse, ressursisäästliku põllumajanduse ja eluuskuste edendamise“.

Uganda

Oodatav tulemus: *Koostöövõimaluste kaardistamine ENABEL-i, EUDEL-i ja Soometa digi- ja e-hariduse teemadel. Kokkulepe Eesti kaasrahastuseks projektidesse 100 000 eurot.*

Tulemus saavutatud.

Sarnaselt Keeniaga arendas ESTDEV Ugandas suhteid ministeeriumite ja teiste valitsusasutustega, EL-i delegatsioonide ja arengukoostöö organisatsioonidega. Selleks toimusid 2022. aasta esimeses pooles vastastikused delegatsioonide visiitid: esmalt võõrustas ESTDEV Enabeli juhitud Uganda avaliku sektori esindajate delegatsioon (IKT ministeerium, haridus- ja spordiministeerium, vee- ja keskkonnaministeerium, tervishoiuministeerium, avaliku sektori ministeerium) Tallinnas ja varsti pärast seda võõrustas Enabel ESTDEV-i meeskonda Kampalas, kus arutati jätkuplaane ning külastati erinevaid erasektori ja vabaühenduste programme, rahvusvahelisi organisatsioone (UNICEF, UNDP) ja valitsusorganisatsioone, et selgitada välja tulevased partnerlussuhted ja koostöökohad.

Pärast ESTDEV-i visiiti Ugandasse ning sellele järgnenud konsultatsioone Uganda haridus- ja spordiministeeriumiga, koorusid välja mitmed hariduse ja e-hariduse teemalised algatused. Kuigi Uganda on välisrahastuse kaasamiseks väga keeruline digiarengukoostöö sihtriik, on kohalik EL-i delegatsioon huvitatud koostööst ESTDEV-iga, et välja töötada suurem digitaliseerimise programm, mis keskenduks hariduse digitaliseerimisele. Nii Enabel kui GIZ on digioskuste arendamisel aktiivsed, kuid nende suurem huvi digiarengukoostöös jätkajale laiendada on alles tekkimas. Need mõlemad dunaamikad on ESTDEV-i jaoks nii võimalus kui ka väljakutse – võimalus olla EL-i delegatsiooni jaoks laiahaardelisema digitaliseerimise partner, ent samas on ESTDEV-i võimalus rahaliselt initsiatiividesse panustada äärmiselt piiratud.

ESTDEV-i tegevused ja tulemused

2022. aastal käivitas ESTDEV kolm uut projekti, et kaasa aidata Uganda hariduse, sh e-hariduse edendamisele ning luua suurem võimalus Eesti organisatsioonide tegevusele Ugandas:

1. **Uganda hariduse kvalifikatsiooniraamistiku loomise teekaart** (National Qualification Framework), mille arendasid ESTDEV-i eksperdid hariduse kaasajastamiseks ja vastavusse viimiseks kiiresti muutuvate tööjõuturu vajadustega. Eesmärk on luua Ugandas kõiki haridustasemeid hõlmav

kvalifikatsiooniraamistik, mis aitaks ühtlustada Uganda standardeid Ida-Aafrika-üleste ning globaalsete kvalifikatsioonistandarditega, et võimaldada Uganda oskustöölise vaba liikumist ning globaalset õpirännet. ESTDEV kaasas Eesti haridusekspertid (HTM, HARNO, SA Kutsekoda) Uganda hetkeseisu analüüsiks, kutsesüsteemi ja kvalifikatsiooniraamistiku arendamiseks ning IT-kutsestandardite näidiste loomiseks. Uganda haridusministeerium kiitis kvaliteediraamistiku heaks 2022. aasta lõpus ning jätkutegevused, sh koos ESTDEViga lisarahastuse leidmine, algavad 2023. aastal.

2. **IT talentide mentorlusprogramm** keskendub Uganda IT-töäjõu kvaliteedi parandamisele. Lisaks IKT ekspertide puudusele, ei vasta Uganda IT valdkonna erialaharidus tööturu vajadustele. See on tingitud õppejõudude vähesest praktilisest kogemusest ning tööandjate ebapiisavast kaasamisest kutsesüsteemi ja õppekavade arendamisse. ESTDEV teeb koostööd Kood Jõhviga, kes pakub IT-mentorlust Uganda IT-täienduskoolituste pakkuja Refactory-le, panustades kohapealse ekspertsuse kasvu.
3. **ESTDEV nõustas Uganda haridusministeeriumit D4D HUB projekti „SmartEST Education“ I etapi taotluse ettevalmistamisel**, mis hõlmab andmemudelite loomist, protsesside digitaliseerimise toetamist ning seeläbi koosvõimeliste teenuste kujundamiseks mudelite/pilootprojektide elluviimist. Uganda haridus- ja spordiministeerium on väljendanud selget soovi säilitada ESTDEV-i nõuandev roll kogu projekti rakendamise vältel. SmartEST kontseptsioonile on poolehoidu ja huvi seda partnerlusena teha väljendanud nii Enabel kui ka EUDEL ning ESTDEV-i eesmärk on 2023. aastal leida programmi skaleerimiseks välisrahastus ja partnerid.
4. **ESTDEV algatas koostöö Uganda IKT ministeeriumiga, kes on nüüdseks jõudnud Uganda digitaliseerimise teekaardi koostamise viimasesse etappi.** Teekaart koostatakse, tuginedes paljuski Eesti kogemusele, millega käidi detsembris 2022 tutvumas. ESTDEV on kaasatud konsultatsioonidesse otse IKT ministeeriumi ja UNDP Uganda kutsel, kes projekti rahastab. Lisaks osales ESTDEV 2022. aastal Ugandas D4D „Digital Savannah“ üritusel, mis tõi kokku Uganda digitaliseerimise partnerid kõikidest sektoritest, ning osales EL-Uganda Ärifoorumi paneelarutelus digitaliseerimise teemadel. ESTDEV on jõudsalt Eesti digikuvandit Ugandas võimendanud ning nüüdseks näeb Uganda IKT ministeerium Eesti kogemust kui eeskuju riigi digitaliseerimisel.
5. **Lisategevused:**
  - 1) ESTDEV lõi kontakti UNICEF-i ja MTÜ Mondo vahel, et viia kokku UNICEFi huvi töötada välja Uganda õpetajate digipädevuse koolitus ning Mondo sellekohane hästi toimiv praktika;

- 2) ESTDEV lõi kontakti UNICEF-i ja Tartu Ülikooli vahel koostööks Uganda õpilaste digioskuste mõõtmiseks;
- 3) ESTDEV-i õhutusel osalevad Uganda ametnikud arengukoostöö stipendiumiprogrammi raames Diplomaatide Kooli täiendusõppes;
- 4) EUDEL on väljendanud huvi Eesti kaasamiseks SB4U Team Europe Initiative'i, kus ESTDEV-i rolli nähakse eelkõige ettevõtjate ning e-ettevõtlust võimaldavate avaliku, aga ka erasektori töötajate digioskuste kasvatamisel ning naisettevõtlust soodustavate ekspordiprotsesside digiteerimisel.
- 5) Konsultatsioonid Swisscontact'iga, kes näeb ESTDEV-is väärtuslikku partnerit initsiatiivis osalemiseks ning erakapitali kaasamiseks.

Partnerite tegevus Ugandas

ESTDEV-i hallata oli viis partnerite elluviidavat projekti, mis keskendusid e-hariduse lahenduste kasutuselevõtule ja digipädevuste parandamisele ning noorte ettevõtlikkuse tõstmisele. Tegemist on pikaajsete ja kogenud partneritega — **MTÜ Mondo, MTÜ Peipsi Koostöö Keskus, eKool, Garage48** —, kes on väga avatud kaasa mõtlema nii jätkutegevuste planeerimisel kui ka sihtriigi vajadustele vastamisel üldisemalt. Kevadise visiidi ajal kohtus Uganda delegatsioon Tallinnas ka kõikide ESTDEV-i partneritega, kes andsid ülevaate oma hariduse ja digitaliseerimise teemalistest tegevustest, mis oli ugandalaste peamine huvi. Mais toimunud vastuviisi ajal külastas ESTDEV ka MTÜ Mondo projektidesse kaasatud koole.

Lõppenud projektid

- 1) **eKool AS** „eKooli teenuse osutamine Ugandas“;

Namiibia

Oodatav tulemus: *Projektidesse senisest enam uuenduslike era-, avaliku ja kolmanda sektori digilahenduste kaasamine, keskendudes e-valitsemisele ja e-haridusele. E-valitsemise ja rohepöörde koostöövõimaluste kaardistamine GIZ-i ja EUDEL-iga. Twinning/Taix koostöövõimaluste kaardistamine. Koostöö jätkamine GIZ-iga Eesti-Namiibia start-up kogukonna arengu toetamisel. GIZ-iga jätkuprojekti kaardistamine e-valitsemise ja haridusteemadel.*

Tulemus saavutatud.

Namiibia on keskmise sissetulekuga riik, mis on hea valitsemistava poolest olnud Sahara-taguse Aafrika riikide hulgas esikümnes. See tähendab, et Namiibia välisrahastuse arhitektuur on väga erinev Ida-Aafrika prioriteetriikidest ning välisdoonoreid on selles riigis vähe. Suurimaks poliitiliseks prioriteediks on rohevesiniku suurprojekt, mille 500 mln euro suurune strateegiline partnerlus sõlmiti EL-iga COP27 raames (kaasatud on Euroopa Investeeringuspank, Prantsusmaa, Holland, Belgia ja Saksamaa). Lisaks keskkonnale

(roheenergia, puhas vesi, bioloogiline mitmekesisus) on EL-i järgmise finantsperioodi (2021–2027) prioriteediks eelkooliharidus ning head valitsemistavad.

Namiibias on saatkonnad vaid viiel EL-i liikmesriigil (Saksamaa, Hispaania, Soome, Prantsusmaa, Portugal), kellest arvestatavad koostööpartnerid oleksid Soome ja Saksamaa, kellel on ajalooline side kogukonnaga. Soome koostööprioriteedid Namiibias on kutse- ja kõrgharidus, rohepöörde ning kodanikuühiskonna toetamine. Saksamaa keskendub loodusressurssidele, linnade arengule, kutseharidusele, aga ka ettevõtluse toetamisele, mis haakub Eesti prioriteetide ning senise projektikogemusega Namiibias. Rahvusvahelistest organisatsioonidest jätkame koostöövõimaluste uurimist UNICEF-i (haridus ja digi) ja UNDP-ga (digi). USAID keskendub regioonis tervishoiu toetamisele ning bilateraalsel koostööprogrammi neil Namiibiaga ei ole.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

2022. aastal käivitatud initsiatiivid aitasid kaasa Namiibia **e-valitsemise, ettevõtluse ja hariduse edendamisele:**

- 1. ESTDEV osaleb TEI Data Governance initsiatiivi disainifaasis** koos GIZ-i, Soome välisministeeriumi, Enabeli, Expertise France'i ning DG INTPA-ga, mille üheks võimalikuks fookusriigiks võib kujuneda Keenia kõrvale ka Namiibia. Initsiatiiv, kuhu on 2023. aastal oodata Euroopa Komisjoni 30 mln euro suurust kaasrahastust, on loodud eesmärgiga tugevdada regionaalseid ja riigipõhiseid andmeid käsitlevaid põhimõtteid ja eeskirju; edendada andmekasutust nii avalikus, era- kui ka kolmandas sektoris ühiskonna arengu soodustamiseks ning toetada investeeringuid rohelise ja turvalise andmetaristu arendamiseks. Septembri keskel organiseeris ESTDEV Tallinnas koos teiste Euroopa arengukoostöö agentuuridega (GIZ, Enabel, Expertise France) nn *co-creation* töögrupi kohtumise, mille tulemusel valmib detailne tegevusplaan.
- 2. ESTDEV osaleb TEI Twin-Transition disainifaasis** koos Rootsi, Prantsusmaa, Saksamaa, Belgia, Hollandi ja Soomega. Arvestades rohepöörde suuna olulisust Namiibias, on meie huvi, et riik saaks projekti kaasatud. Twin Transition TEI alt toetatakse ka ettevõtlust ja roheinnovatsiooni ökosüsteemide tugevdamist, mis langeb otseselt kokku Eesti eesmärkidega.
- 3. ESTDEV osaleb TEI Africa-Europe Digital Innovation Bridge (AEDIB 2.9) disainifaasis**, kus oleme väljendanud huvi olla kaasatud innovatsiooni ökosüsteemi arendamise ning ülikoolidevahelise koostöö arendamise komponentides, huviga toetada ettevõtlust ka Namiibias.
- 4. ESTDEV-i ja VäM-i esimese ühisvisiidi** (27.11–02.12.2022) raames toimus 23 kohtumist ministeeriumite, EL-i delgatsiooni, doonorite, ÜRO allorganisatsioonide, *start-up* kogukonna ja erasektori esindajatega. Visiidi raames korraldas ESTDEV lühikese e-riigi koolituse Maailma Toiduprogrammi (WFP) esindajatele.

Partnerite tegevus Namiibias

2022. aastal oli ESTDEV-i partneritel Namiibias neli projekti, mis tegelesid haridussektori arengu, sh digipädevuste edendamisega (**eKool**), e-valitsemise võimekuse tõstmisega (**Cybernetica**), naiste ja noorte kaasamisega ettevõtluse ja *start-up* kogukondadesse (**Garage48**) ning rohepöörde teemade tutvustamisega (**Let's Do It World**). Cybernetica ülesehitatud X-tee (Nam-X) projektil on suurim potentsiaal areneda arengukoostööprojektist edasi edukaks majanduskoostöö projektiks Eesti ja Uganda vahel. ESTDEV nõustus eKooli ettepanekuga pilootprojekti pikendamiseks kuni 31.08.2023, et selgitada välja võimalused jätkutegevuste kohta. Erasektori toetamiseks jätkuvad läbirääkimised GIZ-i esinduse ning Namiibia Investeeringute Edendamise ja Arendamise Sihtasutusega (Namibia Investment Promotion and Development Fund).

Lõppenud projektid

- 1) **MTÜ Let's Do It World** „Koolide keskkonnaharidusliku digiplavormi SEEP pilootprojekt Namiibias“;
- 2) **Cybernetica AS** „e-valitsemise võimekuse kasvatamine Namiibias“;
- 3) **eKool AS** „eKooli teenuse osutamine Namiibias“.

Botswana

***Oodatav tulemus:** Twinning/Taiex koostöövõimaluste kaardistamine e-valitsemise ja hariduse teemadel. Haridus- ja e-valitsemise koostöövaldkondade identifitseerimine. Botswana ja Eesti haridusametnike vastastikuse visiidi kokkuleppimine. Valminud on ülevaade tehtud tegevustest, nimekiri koostöövõimalustest, visiidi ajakava on selgunud.*

Tulemus saavutatud.

Botswana on kõrgema keskmise sissetulekuga riik stabiilse demokraatia, madala korruptsiooni ning kõrge toetusega haridussektorile. Samas on väljakutseks ühiskonna ebavõrdsus, kõrge struktuurne tööpuudus, oluliste põhiteenuste (haridus, tervishoid ja sotsiaalkaitse) kvaliteet, koostöö era- ja avaliku sektori vahel, majanduse sõltumine ühest tööstusharust, avaliku sektori kulude suur osakaal eelarvest ning erasektori madal osalus. Botswana püüdleb 2036. aastaks jõuda kõrge sissetulekuga riigi staatusesse ja liikuda loodusvaradel põhinevalt kasvumudelilt teadmuspõhisele majandusele, toetades selleks inim- ja sotsiaalarengut, säästvat majandusarengut, säästes keskkonda ja tõhustades valitsemistava. Euroopa Liidu prioriteediks Botswanas on digipööre, milles on kaetud Eesti partnerite jaoks prioriteetsed tegevusalad (sh e-valitsemine ja ettevõtluse arendamine).

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

ESTDEV on 2022. aasta jooksul kaardistanud võimalikud koostöökohad Botswanas, mis toetaksid ka Eesti huve ning varasemast kogemust riigis. 2023. aasta eesmärk on liikuda edasi sisuliste tegevuste juurde.

1. **2022. aastal toimusid esimesed vestlused EL-i delegatsiooni ja Soomega**, et määratleda võimalik koostöö.
2. **Koostöövõimalused hariduse valdkonnas.** Botswana hariduse ja oskuste ministeerium esitas septembrikuus oma nägemuse toetust vajavatest valdkondadest, mis hõlmas nii kvaliteedisüsteemi, õppekava arendust, infosüsteeme, õpetaja professionaalse arengu toetust, digipedagoogikat kui ka digiõppematerjale. Koostööna pakub ESTDEV Botswana haridusregistri loomist, mis aitaks kaasa hariduspoliitika kujundamisele ning looks pinnase koosvõimelistele haridusvaldkonna digiteenustele ja andmete kasutusele.
3. **Twinning projektide koostöövõimaluste kaardistamine.** Hetkel *pipeline*'is Twinning projekte ei ole. ESTDEV töötab selle nimel, et Botswana saaks lisatud nendesse regionaalsesse TEI suundadesse, milles Eesti osaleb, ning toetab Eesti liitmist EL-i regionaalse programmiga „Regional Teachers' Initiative in Africa and for Africa“.

II Pagulaste toetamine

1. Süüria pagulased

Oodatav tulemus: Süüria pagulaste toetamine katastroofijärgses situatsioonis, keskendudes peamiselt hariduse, tervishoiu ja ettevõtluse valdkondadele, pöörates võimalusel eraldi tähelepanu naistele, lastele ja noortele ning neile tulevikuks iseseisva toimetuleku tagamiseks vajalike teadmiste ja oskuste võimaldamisele; voozu korraldamine. 1000–1500 süüria pagulase heaolu on paranenud (kvalitatiivne hinnang), sh 80% kasusaajatest on naised, lapsed või muust haavatavast sihtrühmast. Kasusaajate arv on toodud eeldusel, et 2022. aastal algatatakse kahe-aastane projekt.

Tulemus osaliselt saavutatud, kuna ootustes mainitud kasusaajate numbrit ei ole realistlik saavutada etteantud eelarve juures.

1. **ESTDEV kuulutas 20. aprillil 2022 välja 220 000 euro suuruse taotlusvooru** Süüria pagulaste toetamiseks Jordaania, Liibanonis ja Türgis. Eesmärk oli rahastada jätkuprojekte Süüria pagulaste kogukondades, keskendudes peamiselt hariduse (sh digipädevused hariduses) ja ettevõtluse valdkondadele. Tegevused pööravad eraldi tähelepanu naistele, lastele ja noortele ning neile tulevikuks iseseisva toimetuleku tagamiseks.

Tuginedes hindamiskomisjoni ettepanekule kinnitas ESTDEV-i juhatus kaks [taotlust](#) jätkuprojektide läbiviimiseks:

- 1) **MTÜ Mondo** jätkab Süüria pagulasnaiste toimetuleku toetamist digipädevuste ja ettevõtlusoskuste tõstmisega kõigis kolmes sihtriigis, et

parandada 475 Süüria pagulase sotsiaalmajanduslikku olukorda. Plaanitavad tegevused naistele ja noortele: digipädevuse programmi koolitused kõigis sihtriikides, oskuskoolitused, toimetuleku töötoad; lastele pakutakse mängulisi arendavaid töötubasid ja seeläbi ka psühhosotsiaalset tuge. Projekti maksumus on 109 558 eurot ning kestvus 01.07.2022–30.06.2023.

- 2) **MTÜ Eesti Pagulasabi** keskendub Jordaania elavate Süüria pagulaste toimetuleku parandamisele, edendades keskkonnasäästlikke põllumajandusmeetodeid. Tegevused toetavad sotsiaalset ettevõtet, mis tegeleb hüdropoonilise taimekasvatusega, et aidata haavataval elanikkonnarühmadel (20 majapidamist, kokku kuni 100 kasusaajat) parandada toimetulekut ja toiduturvalisust. Lisaks võimaldab loodav koolituskeskus läbi viia säästvate põllumajandusmeetodite teemalisi koolitusi. Projekti kogumaksumus on 110 441 eurot ning see viiakse ellu ajavahemikus 01.06.2022–30.11.2023.

2. **Taotlusvooru efektiivsemaks läbiviimiseks pidas ESTDEV konsultatsioone VÄM-i ja projektide läbiviijatega.** Tulevikuprojektid peaksid ekspertide hinnangul keskenduma hariduse kättesaadavusele (siiani on Eesti projektid keskendunud nii hariduse, tervishoiu kui ka ettevõtluse teemadele). Projektide rakendajate kinnitusel ei olnud realistlik saavutada VÄM-i ootustes kirjeldatud kasusaajate arvu ettenähtud rahastusega. Seetõttu oodatava tulemuseni (kasusaajate hulga osas) ei jõuta. MTÜ Eesti Pagulasabi projektil oli 215 otsest kasusaajat ja Mondol 1600 kasusaajat.

Lõppenud projektid:

1. **MTÜ Eesti Pagulasabi** „Süüria pagulaste iseseisva jätkusuutliku toimetuleku toetamine Jordaania ja Liibanonis“;
2. **MTÜ Mondo** „Noored tehnoloogiasektoris ja naised ettevõtlusse: haridus, digiõpe ja ettevõtlusoskused Süüria pagulastele Jordaania, Türgis ja Liibanonis“.

2. Palestiina pagulased Lähis-Idas

***Oodatav tulemus:** Haridusprogrammide digitaliseerimise jätkutegevused koostöös ja kaasrahastusel UNRWA-ga. On olemas plaan hariduse kvaliteedi parandamiseks 5 sihtpiirkonnas (Jordaania, Liibanonis, Süürias, Läänekaldal ja Gaza sektoris).*

Tulemus saavutatud.

1. **2022. aastal lõppenud projekti „ÜRO Palestiina Põgenike Abi- ja Tööorganisatsiooni Lähis-Idas (UNRWA) haridusprogrammi digitaliseerimisprotsessi toetamine“ eesmärk oli toetada UNRWA haridusprogrammide digitaliseerimist, parandamaks hariduse kvaliteeti viies sihtpiirkonnas: Jordaania, Liibanonis, Süürias, Läänekaldal ja Gaza sektoris.**

2022. aasta keskel lõppenud projekti raames toimus:

- 1) UNRWA haridussüsteemi digitaliseerimise strateegia väljatöötamise nõustamine, mille tulemusena valmis koostöös UNRWA haridussüsteemi digitaliseerimise strateegia;
- 2) Tegevuskava loomine kahele strateegia põhisuunale: õpilaste heaolu ja digiturvalisus.

2. 2022. aastal algatas ESTDEV UNRWA-ga arutelud jätkukoostööks esimeses faasis arendatud strateegiate rakendamiseks. MTÜ Mondo ning teiste Eesti ekspertide võimekus on 2023. aastal jätkata strateegias väljatoodud soovitude rakendamisega (sh digipädevuste koolitused UNRWA koolide õpetajatele ja koolilaste heaolu nõustajatele; digiturvalisuse ja õpilaste heaolu tegevuskavade elluviimise nõustamine). UNRWA fookuses on 2023. aastal taristu arendamine (ühenduvus koolides) ning koolide varustamine arvutite ja nutiseadmetega. UNWRA ei ole edasi liikunud plaanidega rakendada Eesti poolt kokku pandud strateegiat ja tegevuskava. 2023. aastal jätkab ESTDEV dialoogi UNRWA-ga eeldusel, et UNWRA leiab lisaressurssi strateegia elluviimiseks.

III Stipendiumid

***Oodatav tulemus:** Riigiteaduste, IKT magistri- või doktoriõpe. Diplomaatide täiendkoolitus. Vooru korraldamine eelistatult Eesti arengukoostöö prioriteettriikidest ja Aafrika strateegias toodud fookusriikidest tudengite/diplomaatide koolitamiseks.*

Oodatud tulemus saavutatud.

2022. aasta jaanuaris ESTDEV-ile ületulnud projektiportfellis oli 23 stipendiumitega seotud projekti. Üheksa neist lõppes kooliaasta lõpuga, mille tulemusena omandas kraadi või läbis täienduskoolitusprogrammi kokku 101 isikut (tudengid, riigiametnikud, diplomaadid). Lisaks pikendas ESTDEV nelja projekti tähtaega, mille põhjuseks oli akadeemiline puhkus või lõputöö tähtaja pikendamine.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

1. **Stipendiumiprogrammi sisu ajakohastamise vajaduste väljaselgitamiseks** ning selle mõju suurendamiseks arengukoostöö eesmärkide saavutamiseks tellis ESTDEV analüüsi senise korralduse ning eraldatud stipendiumite kohta tervikuna. Analüüsi tulemusi arvestati 2022. aasta programmi disainis, olulisemate muudatusena toodi sisse:
  - 1) Range abikõlblikkus: taotlused vaid Eesti arengukoostöö sihtriikidest ning õppekavades/valdkondades, kus partnerriigid enim tuge vajaksid ja kus Eestis on nõutud kompetentsi jagada;
  - 2) Suurem sidusus arenguriigi vajaduste ja õppesisu vahel: kraadiõppe puhul nõue siduda lõputöö stipendiumi saaja koduriigi arengustrateegiat toetava teemaga ning lisada märke Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS), et võimaldada statistika kogumist;

- 3) Suurem sünergia teiste stipendiumiprogrammidega: haridusasutustele loodi võimalus arendada ja pakkuda mikrokraadiprogramme, mis võimaldab osalejate paindlikku liitumist õppetegevusega;
- 4) Naiste osakaalu tähtsustamine stipendiumite saajate seas.

2. 30. mail 2022 kuulutas ESTDEV välja 600 000-eurose stipendiumite taotlusvooru õppeasutustele tudengite vastuvõtmiseks strateegilistest sihtriikidest (Armeenia, Botswana, Gruusia, Keenia, Moldova, Namiibia, Uganda, Ukraina). Vooru korraldamist nõustasid HTM, ülikoolid, HARNO, Study in Estonia. Taotlusvooru esitati kaheksa taotlust. Hindamiskomisjoni ettepanekul [kinnitas](#) juhatus järgmised taotlused:

- 1) **Eesti Diplomaatide Kool** – 15 isiku kõrgkoolijärgne täiendkoolituskursus „Rahvusvahelised suhted ja Euroopa integratsioon“. Toetus 184 000 eurot.
- 2) **Tartu ülikool** – 10 tudengi magistrikraadi omandamine kuuel õppekaval: biotehnika, infotehnoloogiaõigus, innovatsiooni ja tehnoloogia juhtimine, rahvusvahelised suhted ja regiooni uuringud, rahvusvaheline õigus ja inimõigused. Toetus 144 400 eurot.
- 3) **Tartu ülikooli haridusteaduste instituut** – 10 isiku mikrokraadiprogrammi „Tehnoloogia kasutamine nüüdisaegses õppes“ uute tehnoloogiate arengusuundadest, võimalustest ja ohtudest. Toetus 28 375 eurot.
- 4) **Tallinna ülikool** – 10 tudengi magistrikraadi omandamine haridusinnovatsiooni juhtimise erialal (fookusvaldkonnad on haridusinnovatsioon, tõenduspõhine muutuste juhtimine, õpianalüütika ja 21. sajandi haridusjuhi kompetentsid). Toetus 105 000 eurot.
- 5) **Estonian Business School** – 35 isiku osalemine mikrokraadiprogrammis „Muutuste juhtimine uute ärimudelite ülesehitamisel“ digi- ja rohe-ettevõtlusega seotud valdkondades. Toetus 106 400 eurot.

3. 2023. aasta taotlusvooru ettevalmistamine algas 2022. aasta sügisel, et jääks piisavalt aega nii taotluste ettevalmistamiseks kui ka haridusasutustele õigetest sihtriikideks osalejate leidmiseks/info levitamiseks (*2022. aasta vooru otsused kuulutati välja juunikuus, mis jättis koolidele liiga vähe aega parimate võimalike kandidaatide leidmiseks, eriti Aafrika sihtriikidest. Samas oli eelnevalt vaja läbi viia kriitiline analüüs, et tagada kooskõla hariduspoliitikaga ja raha kasutuse eesmärgipärasus*).

4. ESTDEV korraldas infoürituse ülikoolidele (TÜ, TTÜ, TLÜ) ja koolitusasutustele (EDK), et kaardistada võimaliku sünergia tekitamine teiste riikide (eelkõige Ukraina) suunaliste projektide/tulevaste voorude osas, pidades silmas võimalikku täiendusõppe pakkujate kaasamist.

Rahastus: 2022. aasta stipendiumite eraldamise eelarve oli 240 000 eurot. Tegelik kulu 2022. aastal oli 137 079 eurot.

Lõppenud projektid

- 1) **Eesti Diplomaatide Kooli SA** „Rwanda välisministeeriumi juurde loodava diplomaatilise akadeemia võimekuse arendamine”;
- 2) **Tallinna Tehnikaülikool** „Tallinna Tehnikaülikooli „E-riigi tehnoloogiad ja teenused” rahvusvahelise magistriõppekava stipendiumiprogramm sihtriikide üliõpilastele 2020–2022”;
- 3) **Tallinna Ülikool** „Stipendiumid idapartnerluse riikide üliõpilastele õppimaks Tallinna Ülikooli „Inimõigused digitaalses ühiskonnas” magistriõppekaval 2020/2021–2021/2022”;
- 4) **Tallinna Ülikool** „Stipendium Ghana üliõpilasele õppimaks Tallinna Ülikooli „Rahvusvaheliste suhete” õppekaval 2020/2021.–2021/2022. õppeaastatel”;
- 5) **Tallinna Ülikool** „Stipendiumid arenguriikidest pärit üliõpilastele õppimaks Tallinna Ülikooli „Haridusinnovatsiooni juhtimise” õppekaval 2020/2021.–2021/2022. õppeaastatel”;
- 6) **Eesti Diplomaatide Kooli SA** „Iraagi välisministeeriumi diplomaatilise akadeemia võimekuse tõstmine”;
- 7) **Eesti Diplomaatide Kooli SA** „Õppestipendiumid noortele diplomaatidele ja riigiametnikele 2020/2021. ja 2021/2022. õppeaastaks, osalemaks EDK kõrgkoolijärgses täiendõppeprogrammis „Rahvusvahelised suhted ja Euroopa integratsioon”;
- 8) **Tartu Ülikool** „Õppestipendiumid arengukoostöö arenguriikide kodanikele magistriõpinguteks Tartu Ülikoolis õppeaastatel 2019/2020 ja 2020/2021”;
- 9) **Tallinna Tehnikaülikool** „Tallinna Tehnikaülikooli „E-riigi tehnoloogiad ja teenused” rahvusvahelise magistriõppekava lõpetajatele pakutav doktoriprogramm sihtriikidele 2018–2022”.

IV Teavitust ja maailmaharidust

Oodatav tulemus: *Siseriiklikku arengukoostöö teavitustegevust toetavad algatused. Õpetajate, lasteaedade ja koolide kompetentsi tõstmine maailmahariduse teemadel. Maailmahariduse õppematerjalide väljatöötamine. Vabatahtlike lähetamine arenguriikidesse ja seonduvad teavitustegevused. Vabatahtlike lähetamisel järgida senist praktikat, et nende lähetamine on seotud muude käimasolevate arengukoostöö tegevuste ja projektidega. Vooru korraldamine maailmahariduse ja vabatahtlike lähetamise teemal. Voor on toimunud, alustatud on vähemalt ühe projektiga, mille tulemusel saavad vähemalt 100 haridustöötajat täiendkoolitust, vähemalt 25 haridusasutust osaleb maailmaharidustegevustes, vähemalt 5000 õpilast ja 250 lasteaialast kasutab projekti(de) tulemusel valminud maailmahariduse materjale.*

Tulemus saavutatud.

Maailmahariduse valdkonna tegevuste planeerimisel võttis ESTDEV aluseks 2022. aasta esimesel poolel peetud arutelud erinevate osapooltega ja läbiviidud analüüsid. Nagu osundatakse [GENE raportis](#), Eesti ei ole maailmahariduse sihiseadetes saavutanud soovitud tulemust, puudub piisav rahastus, on vajadus süsteemse õpetajakoolituse ja ühise koostööplatvormi järele. Haridus- ja Teadusministeeriumi ning õpetajate ühenduste hinnangul on täna vajadus kirjeldada *Global Education* kontseptsiooniga ühtiv

maailmahariduse kompetentsivaldkond ning määratleda soovitud eesmärgid eagrupiti, sh nii koolihariduses vajaliku õppe lõimimiseks kui ka täiskasvanute teadlikkuse tõstmiseks vajalike tegevuste kavandamise eesmärgil.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

1. **Maailmakodaniku pädevusmodeli väljatöötamisega** algatas ESTDEV koos ekspertidega — HTM, KM ja VÄM, õpetajate ühendused, maailmahariduse praktikud jt — protsessi maailmahariduse teadlikuks ja süsteemseks lisamiseks Eesti haridussüsteemi, et see ei oleks midagi vabatahtlikku ja õppekavavälist, vaid osa haridussüsteemi kohustuslikust tervikust.

Maailmakodaniku pädevusmodel on esimene koolides rakendatav meede, et lisada „globaalne mõõde“ riiklikus õppekavas välja toodud pädevustesse, rõhuga inimõigustel ja demokraatial, ning seostab selle erinevate ainete õpiväljunditega.

2. **11. novembril 2022 kuulutas ESTDEV välja 100 000-eurose maailmahariduse taotlusvooru**, mille eesmärk oli toetada maailmahariduse edendamiseks vajalikke arendustegevusi ja parimate praktikate loomist/levitamist, tõsta teadlikkust iga indiviidi ja ühiskonna kui terviku vastutusest ning teadvustatud käitumist globaalse õiguse, kliimaõigluse ja vastastikuse sõltuvuse teemades. Esitati kaheksa taotlust. Hindamiskomisjoni ettepanekute põhjal [otsustas](#) juhatus eraldada:

- 1) **MTÜ Mondo** — maailmahariduse teemade käsitlemine noortega; kavas on erinevad tegevused (maailmapäevad, rollimängud, töötoad) vähemalt 30 koolis ja/või noortekeskuses üle Eesti. Toetus 30 000 eurot, tegevuste elluviimise periood: 01.03–31.12.2023.
- 2) **MTÜ Peipsi Koostöö Keskus** — keskkonnahariduslike rollimängude kasutamise propageerimine Eesti koolides globaalse õigluse, kliimaõigluse ja vastastikuse sõltuvuse teemadel. Toetus 27 521,24 eurot, tegevuste elluviimise periood 01.01–31.12.2023.
- 3) **Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasium** — maailmahariduse kursuse väljatöötamine (aine- ja tunnikavad ning videomaterjalid; õpetajate koolitus). Toetus 10 000 eurot, tegevuste elluviimise periood 01.02–31.12.2023.
- 4) **Rakvere Riigigümnaasium** — lõimitud õpitegevuste loomine ning väljatöötatud metoodikate jagamine kolleegidega. Toetus 9999 eurot, tegevuste elluviimise periood 01.01–31.12.2023.
- 5) **Valga Gümnaasium** — õpilaste teadlikkuse tõstmine säästlikust eluviisist (tark tarbija, kodumajapidamistes tekkivate riidejäätmete kasutamine). Toetus 9174 eurot, tegevuste elluviimise periood 10.01–12.12.2023.

Partnerite maailmahariduse projektid

Maailmahariduslikke projekte ja tegevusi veavad ühed ja samad tugevad tegijad: MTÜ Mondo ja MTÜ Peipsi Koostöö Keskus, kes on ka aktiivsed kaasaraajajad ja -mõtled valdkondlikel aruteludel ja ümarlaudadel.

Lõppenud projektid

- 1) **MTÜ Eesti Pagulasabi** „Elu paguluses läbi viie pagulasnoore silmade“;
- 2) **MTÜ Mondo** „Mondo vabatahtlikud digi-ja keskkonnahariduses Ghanas ja Gruusias – Eesti ekspertide panus arengukoostöös 2021–2022“;
- 3) **Garage48 OÜ** „Keenia noorte digipädevuse ja konkurentsivõime tõstmine tööturul“;
- 4) **Teeme Ära SA** „Puhta Maailma Plaani kohaldamine Keenias ja UN Habitat Waste Wise Cities kampaania liikmetele“;
- 5) **MTÜ Mondo** „Vabatahtlikud digieksperdid Ida-Aafrikas – Eesti ekspertide panus arengukoostöös 2020–2021“;
- 6) **MTÜ Mondo** „Jätkusuutlik areng humanitaarabi vabatahtlike toel 3“;
- 7) **Arengukoostöö Ümarlaud** „Eesti arengukoostöö ja -rahastuse efektiivsuse tõstmine koostöös Eurodad võrgustikuga“;
- 8) **Peace Action Community Estonia MTÜ** „Maailmahariduslikud tänavamängud“.

Vabatahtlike lähetamine

Vabatahtlike lähetamise meede võimaldas sihtriikide nimistusse kaasata ka teisi, mitteprioriteetseid sihtriike. Näiteks viimaste projektide kaudu lähetati vabatahtlikke Ghanasse, Türgi, Etioopiasse. Kuigi tegemist on reeglina väga väikesemahuliste projektidega, siis pakkusid need tänuväärt abi ja toetust ka väiksematele kogukondadele sihtriigi kaugemates piirkondades. Suuremat mõõdet vabatahtlike lähetamisel said EK kaasfinantseeringuga projektid (nn DEAR-projektid); ka need enne 2022. aastat käivitatud projektid on lõppenud või lõpule jõudmas.

1. **Vabatahtlike lähetamise finantseerimise vooru korraldamine 2022. aasta sügisel.** Meetme eesmärk on kaasfinantseeringu pakkumine Eesti MTÜ-dele, kes on saanud muudest rahastusallikatest positiivse otsuse vabatahtlike lähetamiseks kriisipiirkondadesse.

V Raam- ja lõimumisprojektid

2022. aasta alguses tuli ESTDEV-i haldusesse üle mitme-aastaseid projekte, mille tegevused toimusid mitteprioriteetsetes partnerriikides. Eelkõige puudutas see õppevisiitide korraldamist Eestisse, kontaktreise partnerriikidesse, konverentsidel või võrgustumisüritustel osalemist. Nende projektide elluviimisperioodi sisse jäi ka COVID-19 pandeemia aeg koos erinevate piirangutega, mis ka mõnevõrra pärssis projektide läbiviimist ning planeeritud eesmärkide saavutamist. Enamik neist projektidest lõppes 2022. aastal.

Partnerite projektitegevused

Enamik ESTDEV-i haldusesse tulnud regionaalseid projekte lõppes 2022. aastal.

1. **MTÜ Loov Eesti aitas tugevdada sihtriikide erasektori teadmisi** Eesti innovaatilistest lahendustest ning toetada majandussuhete loomist, mis aitaks kaasa püsiva majanduskasvu edendamisele. Koostööd edendati eelkõige idapartnerluse regiooni suunal (Gruusia, Moldova, Armeenia, Ukraina);
2. **Haridus- ja Noorteamet pakkus võimalusi tutvuda Eesti hariduse parimate praktikatega**, õppevisiitidel Eestis käisid delegatsioonid nii idapartnerlusriikidest kui ka Kesk-Aasiast;
3. **E-riigi Akadeemia SA aitas paljudel riikidel kaardistada oma küberturbe võimekuse olukorda**, sh toetas selle võimekuse edendamist. Hinnangud ja arengusoovitused valmisid Armeenia, Gruusia, Jamaika, Kõrgõzstani, Moldova, Põhja-Makedoonia ja Uganda kohta;
4. **Teeme Ära SA viis läbi koristuskampaaniaid** riikides üle maailma, sh koolitades kodanikuühendusi ja tõstes kogukondade teadlikkust, et tugevdada jäätmemajandust. Väga suure fookusega olid siin projektis Aafrika riigid, kes jäätmemajanduse väljakutsete ja nende lahendamistega silmitsi seisavad.
5. **Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) pakkus e-valitsemise tehnoloogiate rakendamise võimalusi** Aafrika riikides ja esindas Eesti IKT klaster suurüritustel, et kasvatada teadlikkust e-valitsemise kasuteguritest. ITL-i projekti tegevus jätkub 2023. aastal.

VI Twinning ja Taixex

Twinning

ESTDEV jälgib pingsalt Twinning projektide *pipeline'i* ning arutab bilateraalsel kohtumistel tulevasi koostöövõimalusi. Koostöövõimaluste võimalikult varajaseks märkamiseks on oluline IPA ja NDICI-GE kohtumistel kinnitatud rahastamisotsuste kiire liikumine Välisministeeriumist ESTDEV-i.

1. **ESTDEV viis edukalt kokku Eesti Keskkonnaagentuuri Ungari Kliimakaitseagentuuriga**, kes koos Austriaga esitasid ühispakumise Põhja-Makedoonia projektile „Support in the implementation of the waste management legislation and Extended Producer Responsibility (EPR) scheme“. Pakkumine osutus ka valituks.
2. **ESTDEV aitas kokku panna konsortsiumi** (Slovakkia, Eesti ja Saksamaa) projektile Montenegros „Strengthening capacities of the Employment Agency of Montenegro in terms of ALMM implementation, future participation in ESF and facilitation of labour force mobility“.
3. **ESTDEV-i esimene ametlik osalus Twinningu pakkumises** on ühispakumine koos Soome ja Saksamaaga projektile Tansaania „Digital4Tanzania (D4T)“, et toetada valitsust ja erasektorit küberturvalisuse, andmekaitse ja koostalitlusvõime

raamistiku väljatöötamisel ja rakendamisel. Pakkumiste esitamise tähtaeg oli 20. jaanuar 2023.

Taalex

Detsembris korraldas ESTDEV koostöös Taixi ja PPA-ga koolitusprogrammi Ukraina juurdlusbüroo ametnikele. Eestit külastanud delegatsioon tutvus parimate praktikatega, kuidas seista vastu küberohtudele, ennetada rahapesu ja võidelda organiseeritud kuritegevuse vastu.

VII Kommunikatsioon ja meedia

Oodatud tulemus: Eesti arengukoostöö nähtavuse suurendamine, arengukoostöö teemalise kommunikatsiooni koondamine.¹

Tulemus saavutatud.

Uue organisatsioonina oli ESTDEV-i kommunikatsioonitegevuste eesmärk kujundada organisatsiooni kuvandit, selgitada eesmärke ja tegevuspõhimõtteid nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt, kommunikeerida tulemusi ning muuta Eesti ekspertteadmised ja tulemused nähtavaks rahvusvaheliste partnerite hulgas.

ESTDEV-i tegevus ja tulemused

- 1. Sektoriülese logosüsteemi loomine.** Jaanuaris tutvustas ESTDEV uut visuaalset identiteedi, mille tulemusena tekkis ühtne logosüsteem kogu sektorile. Ühtse visuaali kasutamise eesmärk oli vähendada killustatust ning suurendada Eesti arengukoostöö nähtavust. Bränd *ESTDEV – from the people of Estonia* rõhutab kogu Eesti panust maailma jätkusuutlikkusse arengusse. Eesti brändi disainisüsteemi kasutamisega toetab Eesti riigi ühtset turundamist maailmas, kommunikeerides ühtsuse, koostöö, ühenduvuse, kasvamise ja õitsengu sõnumit. Uut logosüsteemi kasutavad lisaks ESTDEV-ile kõik projektipartnerid. Samuti on hästi kasutusele läinud süsteemi kuuluv humanitaarabi logo.
- 2. Kodulehe loomine.** Ajutise lahendusena võttis ESTDEV üle VÄM-i saatkondade malli. 2022. aastal korraldatud hanke tulemusena viis WebExpert AS lõpuni ESTDEV-i veebi vajadusi kaardistava analüüsi ning töötas välja veebidisaini ja UX/UI-lahendused. 2023. aasta esimeses pooles lõpeb arendus, mille tulemusena valmiv veebileht annab paindlikumad võimalused kogu Eesti arengukoostöösektori tegevuste ja tulemuste kajastamiseks.
- 3. Sotsiaalmeediakontode avamine.** 2022. aasta alguseks oli ESTDEV loonud kontod suurematel sotsiaalmeedia platvormidel, et kasvatada infovahetust Eesti ja rahvusvaheliste partnerite vahel. Sotsiaalmeedias on ESTDEV-i pöhirõhk LinkedIn platvormil, mille järgijate hulgas on välja kujunenud märkimisväärne võrgustik Euroopa arengukoostöö ekspertidest ja partneritest nii idapartnerluse kui ka Aafrika suunal. Facebookis on suures enamuses rahastuspartnerid ja projektide elluviijad idapartnerlusriikidest, kuna ESTDEV võttis kasutusele oma eelkäija EIPK-i Facebooki-konto. Instagram on aktiivne alates juunist, et tõhustada arengukoostöö teemalist kommunikatsiooni Eestis, eriti noorema generatsiooniga.

---

¹ 2022. aastal kommunikatsiooni funktsiooni ülesehitamiseks oodatud tulemuste elluviimiseks eelarvelist katet ei olnud.

ESTDEV-i korraldatud üritused

2022. aastal korraldas ESTDEV erinevaid üritusi, et tutvustada ESTDEV-i rolli Eesti arengukoostöö rakendusasutusena ning organisatsiooni peamisi kompetentse. Aasta jooksul korraldati partneritele suunatud üritusi, mille eesmärk oli kogemusi jagada, edasisi plaane teha ning arengukoostööalaseid konsultatsioone korraldada ning tulevasteks initsiatiivideks plane teha.

- 1) Aafrikas tegutsevate MTÜ-de kohtumine ESTDEV-i Aafrika büroo liikmetega.** Jaanuaris kutsus ESTDEV kokku kõik Aafrikas tegutsevad Eesti praegused ja potentsiaalsed partnerid, et saada ülevaade tegevustest ja plaanidest, sõnastada ühishuvid ja võimalused koostööks.
- 2) Välisrahastuste kaasfinantseerimise põhimõtete tutvustamiseks** ja partneritelt sisendi saamiseks korraldas ESTDEV veebruaris kaks infoüritust. Kahe kohtumise tulemusena kinnitati uued välisrahastuste kaasfinantseerimise põhimõtted.
- 3) Kohtumine Eesti keskkonna- ja kliimakriisi poliitikat ning poliitikate rakendamist vedavate asutustega.** Veebruaris 2022 tõi ESTDEV kokku Keskkonnaministeeriumi, Välisministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse vastavad spetsialistid, et arutada võimalikke koostöökohti, tutvustada ESTDEV-i rohepöörde projektide ambitsioone ja leppida kokku edasised koostöötegevused. Osalejate vastukaja oli väga positiivne ning sellele järgnes praktiline infovahetus ja koostöövoorude hindamine ESTDEV-i ja KiK vahel, mis jätkub ka 2023. aastal.
- 4) Maailmahariduse projektide rakendajate kohtumine Eesti õpetajate liitude ja HTM-i esindajatega.** Märtsis tõi ESTDEV ühise laua taha maailmaharidusprojektide läbiviijad, koolide ja õpetajate esindajad ning HTM-i, et saada ülevaade maailmahariduse korraldamisest Eesti õppeasutustes, analüüsida, millised tegevused ja õppematerjalid on koolidele vajalikud ning millest nad puudust tunnevad. Kohtumisel saadud sisendi põhjal valmis ESTDEV-i tegevusplaan maailmahariduse suuna ülesehitamiseks.
- 5) Morning Masterclass: Investing in Peace and Stability – Why and How?** Märtsis korraldas ESTDEV koostöös LHV-ga infoürituse erasektorile, et selgitada Ukraina sõja näitel Eesti pikaajaliste humanitaarkriiside lahendamise praktikaid. Arutlusel olid erinevused kiireloomulise humanitaarabi andmise ja arengukoostöö pikaajaliste eesmärkide ja tegevuste vahel. Meistriklassi andsid president Kersti Kaljulaid, Taani Punase Risti partnerlussuhete juht Jakob Harbo ja ESTDEV-i Aafrika ja uute turgude büroo juht Karin Maasel. Üritust modereeris Neeme Raud. Kokku oli hübriid-formaadis üritusel 138 osalejat nii Eestist kui väljastpoolt, seetõttu toimus üritus inglise keeles.
- 6) Infopäev partneritele arengukoostööprojektide rahastamisest.** Aprillis korraldas ESTDEV kaks infopäeva Eesti MTÜ-dele ja teistele partneritele arengukoostööprojektide rahastamise põhimõtete ja korra tutvustamiseks.

Uus kord reguleerib ESTDEV-i eelarvest toetuse taotlemise, menetlemise ning kasutamise aruandluse nõudeid.

- 7) **Infovahetus Ugandas tegutsevate Eesti partneritega.** Mais, pärast visiiti Ugandasse, kutsus ESTDEV kokku Uganda seotud partnerid, et anda ülevaade kohtumistest erinevates ministeeriumites ja rahvusvahelistes organisatsioonides. Partnerid toonitasid, et just sellist infovahetust vajaksid nad oma tegevuste planeerimiseks, sest ise nad sedatüüpi infole ligi ei pääse. ESTDEV plaanib partnereid regulaarselt informeerida nii Aafrika kui ka idapartnerluse riikidesse tehtud visiitide tulemustest. Lepiti kokku regulaarsed kvartaalsed kohtumised.
- 8) **Digivaldkonna koostööpartnerite kohtumine.** Juulis korraldas ESTDEV koosolemise digivaldkonna koostööpartneritele, et tutvustada võimalusi olla kaasatud järgmise aasta projektidesse Aafrikas, sh ESTDEV-i kaasatud rahvusvaheliste initsiatiivide raames. Digikoostöö kogukonnaüritused hakkavad toimuma regulaarselt iga 4 kuu tagant.
- 9) **Arengukoostöö kommunikatsiooni tõhustamine ja nähtavuse suurendamine.** Augustis tõi ESTDEV kokku arengukoostöös osalevate Eesti MTÜ-de ning era- ja avaliku sektori ettevõtete kommunikatsioonivaldkonna eest vastutajad, et arutada ühise kommunikatsiooni aluseid ja koguda ettepanekuid projekte puudutava kommunikatsiooni tõhustamiseks. Kohtumine toimus koostöös Arengukoostöö Ümarlauaga ning selle tulemused annavad sisendi ESTDEV-i edasiste kommunikatsioonitegevuste planeerimiseks. Lepiti kokku jätkata regulaarsete kokkusaamistega, mis toimuvad iga kord erineva partneri juures. Järgmise kommunikatsiooniteemalise kohtumise lubas korraldada MTÜ Mondo.
- 10) **Erasektori kaasamine Ukraina ülesehitusse.** Lasteaia ehituse hangete väljakuulutamise järel kutsus ESTDEV kokku puitmoodulhoonete ehitamisega tegelevad ettevõtted, et selgitada hangete eesmärgi, tingimusi ja Eesti ootusi/võimalusi Ukraina ülesehitamisel. Üritus oli oluline, et mõista erasektori motivatsiooni ja kõhklusi arengukoostööprojektidesse kaasatud olemisel.
- 11) **Partnerite ootuste kaardistamine 2023. aasta tegevusplaanide koostamiseks.** Augustis korraldas ESTDEV vabamas vormis ajurünnaku koos Eesti rakenduspartneritega, et leida Eesti arengukoostöö sektori ees seisvad väljakutsed, sõnastada ühised eesmärgid ning leida võimalused koostööks järgmisel aastal ja ka pikemas perspektiivis.
- 12) **Digital Explorers 2 projekti *workshop* koos Leedu ja Läti partneritega Tallinnas.** Augustis korraldas ESTDEV kahepäevase töötoa, kus pandi paika projekti toimimise mudel ja loogika ning lepiti kokku konsortsiumi liikmete rollid.
- 13) **Data Governance Team Europe Initiative'i koosloome *workshop* Tallinnas.** Septembris korraldas ESTDEV koos Euroopa Partneritega (GIZ, Enabel, Expertise France, Soome välisministeerium ja Digital Africa)

kahepäevase Data Governance Team Europe Initiative'i (TEI) koosloome *workshop'i*, kus koostati TEI detailne tegevuskava.

- 14) **Arengukoostöö digiteemade avatud arutelu.** Novembris 2022 kutsus ESTDEV kokku digiprojekte läbiviivad partnerid ja organisatsioonid, kes on huvitatud ESTDEV-i hangetes osalemisest, et selgitada ESTDEV-i prioriteete, välisinitsiatiivides osalemise võimalusi. Huvilistel oli võimalik küsimustele vastuseid saada, teha ettepanekuid ning vahetada kogemusi.
- 15) **Ukrainas tegutsevate partnerite infovahetus.** Septembris kohtusid ESTDEV-is Eesti organisatsioonid, kes viivad läbi arengukoostööprojekte Ukrainas. Kohtumise eesmärk oli and ülevaade ESTDEV-i tegevustest Ukraina ülesehitamisel, saada ülevaade partnerite tegevustest ning leida võimalusi koostööks Ukrainas. ESTDEV andis ka ülevaate 2023. aasta eesmärkidest Ukrainas, millele partnerid väljendasid toetust ja kinnitasid valmisolekut tulevastes projektides osaleda.
- 16) **GovStack kohtumised Tallinn Digital Summiti raames detsembris.** ESTDEV-i kutsel said kokku GovStack Eesti kogukonna liikmed.

VIII Organisatsiooni areng

Sisekordade loomine

2022. aastal on ESTDEV-is välja töötatud ja kehtestatud 11 sisekorda, mis reguleerivad igapäevast töökorraldust:

- 1) **Lähetuskord** sätestab töötajate lähetusse saatmise, lähetuse vormistamise, lähetuskulude hüvitamise, päevarahade maksmise ja aruandluse korralduse.
- 2) **Raamatupidamise sise-eeskiri** reguleerib majandustehingute dokumenteerimist ja kirjendamist, varade ja kohustuste inventeerimist, algdokumentide käivet ja säilitamist, raamatupidamisregistrite pidamist, kontoplaani, koodide ja lühendite kasutamist, arvestuspõhimõtteid, arvutitarkvara kasutamist raamatupidamises ning koostatavaid aruandeid.
- 3) **Isikuandmete töötlemise kord** on aluseks keskuse töötajatele ja projektides osalevatele isikutele isikuandmete nõuetekohaseks töötlemiseks.
- 4) **Hankekord** reguleerib hangete planeerimist, ettevalmistamist, läbiviimist ja hankelepingute sõlmimist ning täitmist ESTDEV-is.
- 5) **IT-süsteemide teabekasutuse kord** annab üldised juhised töötajale IT-süsteemide kasutamiseks.
- 6) **Rahastamise põhimõtted ja kord** reguleerib ESTDEV-i eelarvest toetuse taotlemise, taotluse menetlemise ning toetuse kasutamise aruandluse tehnilisi ja vormilisi nõudeid. ESTDEV korraldas kaks infopäeva Eesti mittetulundusühingutele ja teistele rakenduspartneritele arengukoostööprojektide rahastamise põhimõtete ja korra tutvustamiseks.
- 7) **Juhis huvide konflikti vältimiseks ja korruptsiooni ennetamiseks** kohaldub ESTDEV-i juhatuse liikmele, kõikidele ESTDEV-i töötajatele, praktikantidele,

kaasatud ekspertidele, sh töötajatele, kelle töösuhe ESTDEV-iga on peatatud (nt lapsehoolduspuhkusel viibivad töötajad). Juhis selgitab, millised on ESTDEV-i töötajate kohustused ja vastutus huvide konflikti vältimisel, korruptsiooni ennetamisel ja eetilisel käitumisel.

- 8) Vara valdamise, kasutamise ja käsutamise kord** reguleerib vara üleandmist, kasutamiseks andmist ja võtmist, võõrandamist ja kõlbmatuks tunnistamist, mahakandmist ja hävitamist keskus. Samuti reguleerib kord vara tööalaseks kasutamiseks andmist ESTDEV-is.
- 9) Ekspertide kaasamise põhimõtted** on abiks projektidesse valdkondlike ekspertide kaasamisel.
- 10) Töötajate töötasustamise põhimõtete** eesmärk on reguleerida keskuse töötajate töö- ja puhkusetasu maksmise põhimõtteid ja korda.
- 11) Finantskord** sätestab nõuded Keskuse eelarve koostamisele, rakendamisele, seirele ja aruandlusele, käsitledes eraldi projektide eelarvega seonduvat. Samuti sätestab kord majanduskulude hüvitamise, hüvitiste, avansi ja maksekorralduse taotlemise põhimõtted ning kooskõlastus- ja kinnitusringid Riigitöötaja Iseteenindusportaal (RTIP).

Organisatsiooni tegevuse toetamiseks hangete korraldamine

- 1) Siseaudiitori hange.** ESTDEV-i põhikirja punkti 6.6 järgi on ESTDEV kohustatud moodustama siseaudiitori ametikoha või ostma siseaudiitori teenust. Sihtasutusel on õigus loobuda siseaudiitori ametikoha loomisest või siseaudiitori teenust osta audiitorühingult, kui see võib nõukogu hinnangul osutada majanduslikult otstarbekaks. Otsustati, et siseaudiitori teenus hangitakse audiitorühingult. Siseaudiitori hankimiseks korraldas keskus riigihanke. Hankemenetlusega otsiti teenuseosutajat siseauditi teenusele audiitorteenuse seaduse §-de 71 ja 72 tähenduses ajaperioodiks 24 kuud lepingu sõlmimisest koos 24-kuulise pikendamisvõimalusega. Keskus sõlmis 05.09.2022 avatud hankemenetlusena läbi viidud riigihanke „Siseaudiitori teenuse ostmise Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskusele“ (viitenumber 250485) tulemusena raamlepingu eduka pakkujaga Grant Thornton Baltic OÜ.
- 2) Audiitorteenuse hange.** 28.09.2022 avaldas riigihangete register avatud hankemenetlusena läbiviidava riigihanke „Audiitorteenuse ostmise Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskusele“ (viitenumber 253220) hanketeate pakkumuste esitamise tähtpäevaga 31.10.2022. Riigihanke eesmärk oli leida audiitorteenuse osutaja, kelle ülesanne on riigihankes sõlmitud raamlepingu alusel auditeerida tellija rahastatud projekte ja Euroopa Komisjoni või muu asutuse ja/või välisriigi rahastatud projekte, kus ESTDEV on rahastuse saaja. Raamlepingu kestuseks on 36 kuud. Keskus sõlmis 01.12.2022 raamlepingu eduka pakkujaga KPMG Baltics OÜ. Lepingu maksumus on 213 999 eurot käibemaksuta.
- 3) Reisikorraldusteenuse hange.** Hanke eesmärk oli reisikorraldusteenuse osutamine koos kõigi kaasnevate teenustega nii Eesti Vabariigis kui ka välisriigis. Riigihanke tulemusena sõlmiti raamleping, mille kestus on 24 kuud alates raamlepingu sõlmimisest. Hanke võitis Reisieksperti AS ja leping sõlmiti 26.07.2022. Raamlepingu alusel võib teenuseid tellida summas kuni 1 500 000

eurot käibemaksuta. Tellijal ei ole kohustust tellida teenuseid maksimaalses mahus. Raamlepingu alusel tellitavate teenuste minimaalne maht ei ole määratletud. Hanke dokumentidega on võimalik tutvuda riigihangete registris.

- 4) Tõlketeenusehange.** Raamlepingu esemeks on kirjaliku tõlketeenuse ja vajaduspõhise suulise tõlketeenuse osutamine riigihanke alusdokumentides sätestatud tingimustel ja korras. Lepingu esemeks ei ole vandetõlgi teenus. Tegemist oli ühishankega, kus tõlketeenuse tellijaks on Justiitsministeerium, Eesti Kohtueksperitiisi Instituut, Andmekaitseinspeksioon, Tallinna Vangla, Tartu Vangla, Viru Vangla, Konkurentsiamet, Patendiamet, Keskkonnaamet, Keskkonnaministeerium ning ESTDEV. Hanke raames sõlmiti raamlepingud (paremusjärjestuses):

- a) Kirjalik tõlketeenus: Välek OÜ, Eiffel Meedia OÜ, OÜ Ad Rem, Tõlkebüroo Osaühing Multilingua Tõlkebüroo, Titania Tõlke OÜ.
- b) Suuline tõlketeenus: Osaühing Multilingua Tõlkebüroo, Avatar OÜ, Eiffel Meedia OÜ ja Välek OÜ.

- 5) Bürooruumi sisustuse terviklahenduse ostmine.** Hankega osteti bürooruumi sisustuse terviklahendus omavahel kokku sobiva mööbli, mis sisaldab elektriliselt reguleeritavaid kirjutuslaudu, töötoole, vaikusekabiini, heli neelavate omadustega seinapaneeli jm esemeid. Hange hõlmab mööbli müüki, toodete transporti tarnekohta, toodete montaaži ja paigaldust, paigalduskoha koristust ning jäätmete äravedu koos nõuetekohase käitlemise ja utiliseerimisega. Hanke võitis Aktsiaselts Standard ja raamleping on sõlmitud 24 kuuks. Leping sõlmiti 10.03.2022.

- 6) Tervisekontrolli teenuse väikeostu hange.** 2022. aasta märtsis viidi läbi tervisekontrolli väikeostu hange, et leida ESTDEV-ile tervisekontrolli teenuse pakkuja. Pakkumust küsiti neljalt tervishoiuteenuse osutajalt: Confido, Qvalitas, Esmed ja ITK. Pakkumuse esitas ainult Qvalitas, kellega sõlmiti kolmeaastane leping. Esimesed tervisekontrollid viidi läbi 2022. aasta kevadel.

Euroopa Komisjoni (EK) samba hindamise protsess

ESTDEV edastas 15.07.2022 EK-le avalduse samba hindamise protseduuride algamiseks. Taotlusega esitati ka asutamisleping, EIPK-i ühinemisleping, sihtasutuse registrikaardi väljavõte, ESTDEV-i põhikiri, Vabariigi Valitsuse määrus „Arengu- ja humanitaarabi tingimused ja kord“. 19.07.2022 kinnitas EK, et avaldus on võetud menetlusse.

Septembris täitis ESTDEV „Opportunity Check for Member State Agencies“ küsimustiku. Novembris saatis ESTDEV EK palvel ka ingliskeelsed dokumendid „ESTDEV’s Accountability Framework“, „Estonian Foreign Policy Strategy 2030“ ja „Estonian Development Cooperation and Humanitarian Aid Programme“.

13.01.2023 sai ESTDEV EK-lt kirjaliku teate, et ESTDEV on edukalt läbinud esimese etapi ehk „Opportunity Check for Member State Agencies“ ning ESTDEV-i avaldus on jõudnud järgmisesse ehk õigusliku kontrolli etappi. Paralleelselt EK tegevustega palub ESTDEV siseaudiitoril anda esmane hinnang, et teadvustada ja

lahendada võimalikke puudusi. ESTDEV tegeleb ka välisauditori hankimisega, kelle ülesanne on auditeerida ESTDEV-i vastavust samba hindamise nõuetele (esmane töö seisneb hanke jaoks tehnilise kirjelduse koostamises).

Practitioners Network

ESTDEV sai EL-i praktikute võrgustiku assotsieerunud liikmeks. 07.10.2022 esitas ESTDEV Practitioner's Networkile (PN) avalduse liikmeks saamiseks. Taotlusega esitati sihtasutuse registrikaardi väljavõte, ESTDEV-i põhikiri, Vabariigi Valitsuse määrus „Arengu- ja humanitaarabi tingimused ja kord“. 22.12.2022 kinnitas PN ESTDEV-i assotsieerunud liikmeks. Jaanuaris 2023 lahkus VÄM PN-ist ning ESTDEV-ist sai Eesti esindaja arengukoostöö praktikuid koondavas võrgustikus.

Arengukoostöö sektori analüüsid

Töö paremaks korraldamiseks tellis ESTDEV analüüsi riigiabi kohaldamisest arengukoostöö kontekstis,

1. **Riigiabi analüüs:** Analüüsi eesmärk on välja tuua aspektid, millega ESTDEV arengukoostöötoetusi andes arvestama peab. Analüüs koosneb neljast osast:
  - 1) Riigiabi regulatsioonide kohaldamisala, sh kohaldamine arengukoostööle. Riigiabi tunnused, nende võimalik seos keskuse antavate toetustega. Erisused. Ekspordiabi.
  - 2) Eestis riigiabi andvate asutuste praktikad riigiabi nõuete järgimise korraldamisel.
  - 3) Välisriikides arengukoostööga tegelevate asutuste lähenemisi riigiabile.
  - 4) Ettepanekud keskuses riigiabi nõuete järgimise korraldamiseks.

Analüüsi koostamisel on lähtutud asjakohastest OECD, EL-i ja Eesti regulatsioonidest, Euroopa Kohtu lahenditest ning selgitavatest materjalidest, sh rahandusministeeriumi koostatud riigiabi materjalidest. Asutuste praktika kirjeldamisel on lisaks veebilehtedel olevatele materjalidele kasutatud nendes asutustes riigiabiga tegelevatelt spetsialistidelt kogutud teavet. Analüüsi tulemust tutvustati ESTDEV-i nõukogule 19.05.2022 toimunud koosolekul. Analüüsi põhjal koostati ESTDEV-i töötajatele riigiabi hindamiseks juhised, mis kinnitati heaks juhtkonna koosolekul ning on töötajatele teatavaks tehtud.

IX Korraldatud visiidid

2022. aastal korraldas ESTDEV 34 visiiti, sh nii teadmussiire Eestisse kui ka Eesti ekspertide visiidid partnerriikidesse.

- 1) **Jaauuaris** viibis Aafrika büroo juht Karin Maasel visiidil Keenias, et arutada koostöövõimalusi EL-i delegatsiooni, GIZ-i, Keenia IT ministeeriumi, haridusministeeriumi ja justiitsministeeriumiga.
- 2) **Veebruaris** toimunud ESTDEV-i ja Välisministeeriumi ühisvisiidil Moldovasse kohtusid ESTDEV-i esindajad USAID-i ja Rootsi saatkonnaga, et lükata käima digihariduse koostöö Future Technology Activity programmi raames ja kaasata sellesse Moldovasse pagenu Ukraina sõjapõgenikke. Sama visiidi käigus toimusid kohtumised Moldova haridus- ja regionaalpoliitika ministeeriumi esindajatega, kes soovisid koostööd digiõppe ja haldusreformi läbiviimisel, samuti IT-valdkonna asepeaministriga ning erinevate rahastajatega Moldovas, nagu Euroopa Komisjon, GIZ ja SIDA.
- 3) **Veebruaris** tõi ESTDEV Tallinnasse üheksa Valgevene meediaväljaannete juhti ja peatoimetajat, kes elavad ja töötavad väljaspool koduriiki. Kohtumise eesmärk oli anda oskusi veebikoolituste läbiviimiseks ja projektijuhtimiseks. Projekti järgmises faasis õpetasid nad teisi Valgevene ajakirjanikke meediakiirendi toimumise ajal Varssavis aprillist kuni juulini.
- 4) **Veebruaris**, vahetult enne sõja puhkemist Ukrainas, viibis Eestis õppereisil kuus Ukraina prokuratuuri omavalitsusorganite esindajat. Delegatsioon koosnes vastloodud prokuröride nõukogu ning Ukraina peaprokuratuuri distsiplinaarorgani liikmetest, lisaks kaks vaatlejat Euroopa Liidu nõuandemissioonist (EUAM). Õppevisiidi eesmärk oli läbi viia intensiivne kõrgetasemeline juhtimis- ja strateegiliste oskuste kursus, lähtudes Eesti prokuratuuri ning kohtute omavalitsuse praktikast.
- 5) **Veebruaris** viibis Eestis Ukraina Novotroitske omavalitsuse delegatsioon, et tutvuda Eesti omavalitsuste reformiga Põhja-Sakala, Viljandi ja Pärnu näitel. Ukraina Mõkolaivi delegatsioon uuris Eesti kogemust elektritranspordi, linnaruumi arenduse ja kohalike omavalitsuste digilahenduste pakkumisel Tallinna, Narva ja Pärnu näitel.
- 6) **Märtsis** külastas Eestit Belgia arengukoostöö agentuuri ENABEL Uganda delegatsioon koos Uganda IT ministeeriumi, haridusministeeriumi, vee- ja keskkonnaministeeriumi ja tervishoiuministeeriumi esindajatega. Visiidil kaardistati võimalikud koostöökohad ning planeeriti järgmised tegevused.
- 7) **Märtsis** esitas ESTDEV visiooni ja teekaardi Põhja-Makedoonia riigivalitsemise digitaliseerimiseks. Sellele eelnes Eesti ekspertide lähetus Põhja-Makedooniasse, et tutvuda uue digiteemadega tegeleva asepeaministri plaanidega riigi digitaliseerimise kohta ja andakommentaaride Põhja-

Makedoonia digitaliseerimise strateegiale. Tegevused Põhja-Makedoonias toimuvad koostöös USA saatkonnaga Skopjes.

- 8) **Aprillis** külastas Eestit Moldova delegatsioon. Visiidi käigus allkirjastati koostöökokkulepe ESTDEV-I, Chemonics Internationali, SIDA ja USAID-i vahel ning tutvuti Eesti haridusinnovatsiooni võimestavate praktikatega.
- 9) **Mais** võõrustas ESTDEV delegatsiooni Keeniast. Delegatsiooni liikmeteks olid Keenia parlamendi saadikud, siseministeeriumi ning IT ministeeriumi esindajad, kes on seotud Keenia *Huduma Namba* ehk digitaalse identiteedi tööühmaga. Visiidi eesmärk oli jagada teavet Eesti digitaalse isikutunnistuse ja ID-kaardi teemadel, et edendada Keenia *Huduma Namba* protsesse ja seadusandlust.
- 10) **Mais** külastas Eestit Põhja-Makedoonia asepeaminister Slavica Grkovska, et tutvuda „Enhancing Transparent Governance in North Macedonia“ projekti raames Eesti ühiskonna digitaliseerimisprotsessi arenguga, erilise tähelepanuga e-ID-le ja seotud süsteemidele. Lisaks planeeritud kohtumistele osales asepeaminister e-Riigi Akadeemia korraldataval e-valitsemise konverentsil „Resilient and Seamless Governance“.
- 11) **Mais** viibis Eestis Gruusia kohalike omavalitsuste esindajate delegatsioon projekti „Ownership of Democracy: Transparent Governance on Local Level“ raames (Eesti e-riigi lahendused, strateegiline planeerimine ja arengukava koostamine, veemajandus, kutseõpe, alus- ja põhihariduse taristud, prügimajandus, ühistranspordi korraldus, turismikorraldus jne).
- 12) **Mais** viibis Riigikogu kutsel esimest korda Eestis Zõtomõri oblasti delegatsioon Ukrainast. ESTDEV-i vastutada oli Eesti tegevuste tutvustamine Ukraina ülesehitamisel. Samuti tutvustas ESTDEV puitpaneelidest ehitusobjekte, sh Muuga lasteaeda kui potentsiaalset Eesti ehitusprojekti prototüüpi Zõtomõri oblastis.
- 13) **Mais** külastas Eestit kaks Moldova kohalike omavalitsuste delegatsiooni projekti „Eesti reformikogemuse rakendamine Moldova kohalike omavalitsuste võimestamisel“ raames. Hincesti ja Palanca omavalitsuste esindajad said ülevaade ülesannetest, mida Eesti omavalitsused täidavad, milliseid teenuseid ja kuidas pakutakse. Samuti anti ülevaade Eesti haldusreformi tulemustest. Jätkutegevusena toimusid ekspertnõustamised Moldovas.
- 14) **Mais** viibisid ESTDEV-i eksperdid Armeenias projekti „Ownership of Democracy: Transparent Governance on Local Level“ raames, et viia läbi ekspertnõustamised Lori Berdi ja Alaverdi omavalitsustes.
- 15) **Mai** lõpus viibis ESTDEV vastuvisiidil Ugandas, kus kohtuti EL-i delegatsiooni, Uganda haridusministeeriumi, IT ministeeriumi, Enabeli, GIZ-i UNDP, UNICEF-i ja kohalike innovatsiooni ökosüsteemi esindajatega, et arutada Eesti ekspertiisi rakendamist Uganda digi- ja haridussektoris. Visiidile järgnevalt organiseeris ESTDEV arutelu ja infojagamise sessiooni Eesti partneritega, kelle sõnul on taoline ministeeriumitasemel neile neile väga väärtuslik, ent tavaliselt raskesti kättesaadav.
- 16) **Juuni** alguses viibis ESTDEV-i delegatsioon vastuvisiidil Zõtomõri oblastis Ukrainas, et tutvuda sõjapurustuste ulatusega ja valida välja taastamist vajavad objektid, mille edukas täitmine oleks nii jõukohane kui ka piisavalt nähtav tulemus Eesti arengukoostööle ja majandussuhete arendamisele.

- 17) Juunis** võõrustas ESTDEV Association Belarussian Business Abroadi delegatsiooni visiiti Eestisse. Et tugevdada Valgevene äridiasporaad ning tihendada Valgevene ettevõtete väliskontakte, kohtus delegatsioon VÄM-i äridiplomaatia büroo, EAS-i, KTK ja Välisinvestorite Nõukoguga.
- 18) Juunis** toimus Leedus Vilniuses I Balti riikide arengukoostöö agentuuride kohtumine, mille eesmärk oli üksteise kogemustest õppimine ja aluse panemine edasisele koostööle. Kohtumisel otsustati, et järgmisel kohtumisel allkirjastavad agentuuride direktorid koostöömemorandumi. Järgmine kohtumine toimub novembris Lätis.
- 19) Augustis** toimus ESTDEV-i õppereis Soome avaliku halduse instituuti (HAUS), kus uuriti HAUS-i Twinningu projektide läbiviimise kogemusi ning arutati võimalikke koostöökohti.
- 20) Augustis** külastas Eestit Moldova ettevõtlusvaldkonda esindav delegatsioon. Visiidi raames kohtuti ettevõtluskeskkonda ja innovatsiooni võimestavate organisatsioonide esindajatega ning osaleti StartUP Day'l.
- 21) Septembris** esines ESTDEV-i juhatuse liige Practitioners Network töögrupi kohtumisel, et tutvustada ESTDEV-i eesmärke, temaatilisi ja geograafilisi prioriteete.
- 22) Septembris** viibis ESTDEV-i delegatsioon Põhja-Makedoonias, et leida sobiv koostöövorm edasiliikumiseks kolmes valdkonnas: elektrooniline isikutuvastus, ehk e-ID, elektrooniline riigiarhiiv ning avaliku teabe põhimõtete rakendamine Põhja- Makedoonia riigihalduses.
- 23) Septembris** külastas Eestit Kõrgõzstani delegatsioon. Visiidil tutvuti Eesti haridussüsteemi, kutsehariduse toimemudeli, tööandjate ja haridusasutuste koostööformaatide ning digilahendustega haridusvaldkonnas.
- 24) Septembris** osales ESTDEV-i delegatsioon Ukraina esimesel ülesehitusfoorumil, mis oli pühendatud Zõtomõri oblastile. Kohtumisel allkirjastati ESTDEV-i, Ovrutši linna ja Zõtomõri oblasti vahel ühiste kavatsuste koostöölepe Ovrutši linna lasteaia ehitamiseks.
- 25) Septembris ja novembris** viibis Eestis kaks gruppi Valgevene ajakirjanikke, et uurida Eesti meediaturu toimimist. Tähelepanu all oli uuriv ajakirjandus Eesti väljaannetes ning töökorraldus maakonnalehtedes.
- 26) Oktoobris** toimus Eesti ekspertide visiit Moldovasse Hincesti linna veemajanduse moderniseerimise toetamiseks.
- 27) Oktoobris** toimus ka Moldova keskkonnaministeeriumi delegatsiooni õppevisiit Eestisse. Tutvuti Eesti keskkonnapoliitika ajaloo ja tänaste väljakutsetega, rõhuga vee- ja eriti prügimajanduse väljakutsete lahendamisel, sh elanikkonna veenmisel ja koolitamisel prügi sorteerimisel.
- 28) Novembris** toimus Eesti ekspertide visiit Ugandasse, kus ESTDEV aitab koos Uganda haridus- ja spordiministeeriumi vastava töörühmaga luua üleriiklikku kvalifikatsiooniraamistikku. Ekspertid intervjueerisid nädala jooksul Uganda haridusmaastiku peamisi poliitika- ja rakendusorganisatsioone ning koostasid hiljem selle põhjal *status quo* aruande ja teekaardi kvalifikatsiooniraamistiku loomiseks. Kaasas oli Ida-Aafrika nõunik Katrin Winter, kes korraldas ESTDEV-i prioriteetide edasiviimiseks kohtumisi IKT ministeeriumi, UNDP, Swisscontacti ja Uganda andmekaitse organisatsiooniga.

- 29) Novembris** toimus kaks Ukraina ajakirjanike õppevisiiti Eestisse. Visiitide peateemaks oli Eesti abi Ukraina põgenikele ning Ukraina sõja mõju Eesti kaitsepoliitikale.
- 30) Novembris** külastas ESTDEV-i Põhja-Makedoonia välisminister Bujar Osmani, kellele anti ülevaade käimasolevast projektist ja edasistest plaanidest.
- 31) Novembris** külastas ESTDEV-i Flandria valitsuse minister-president Jan Jambon, et arutada, kuidas ühiselt panustada Ukraina ülesehitusse ja anda humanitaarabi. ESTDEV-i ja Flandria ühine Ukraina kohalike omavalitsuste võimestamise projekt Mariupolis ja Mõkolajivis sai Venemaa sõjalise agressiooni tõttu ootamatu lõpu ning asendus humanitaarabi andmisega. Ühiselt otsustati, et esimese abipaketina saadetakse Mõkolajivi linnale tuukrikostüümid, mida vajatakse ranniku demineerimiseks.
- 32) Detsembris** toimus välisministeeriumi-ESTDEV-i ühisvisiit Namiibiasse, et kohtuda ministeeriumite, EL-i delegatsiooni, doonorite, ÜRO allorganisatsioonide, *start-up*-kogukonna ja erasektori esindajatega ning selgitada välja koostöövõimalusi.
- 33) Detsembris** viibis Eestis delegatsioon Ugandast, et koguda sisendit Uganda digitaliseerimise teekaardi jaoks. Delegatsioon koosnes UNDP, IKT ministeeriumi ning Centenary Technologiese esindajatest. ESTDEV tutvustas Eesti digiriigi tekkelugu ja andis võimaluse kohtuda erinevate osapooltega, sh Ugandas tegutsevate erasektori ja MTÜde esindajatega.
- 34) Detsembris** külastas ESTDEV-i OSCE ning Armeenia siseministeeriumi delegatsioon, et arutada potentsiaalset koostööd.

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2022	31.12.2021	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	4 039 685	959 127	2
Nõuded ja ettemaksed	4 126 955	594 815	3
Kokku käibevarad	8 166 640	1 553 942	
Põhivarad			
Nõuded ja ettemaksed	0	20 043	3
Materiaalsed põhivarad	10 483	0	5
Kokku põhivarad	10 483	20 043	
Kokku varad	8 177 123	1 573 985	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksed	180 124	99 705	4,7
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	7 825 648	1 192 572	9
Kokku lühiajalised kohustised	8 005 772	1 292 277	
Kokku kohustised	8 005 772	1 292 277	
Netovara			
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	281 708	233 087	
Aruandeaasta tulem	-110 357	48 621	
Kokku netovara	171 351	281 708	
Kokku kohustised ja netovara	8 177 123	1 573 985	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	9 074 873	1 502 079	10
Kokku tulud	9 074 873	1 502 079	
Kulud			
Jagatud annetused ja toetused	-6 385 039	-393 819	11
Mitmesugused tegevuskulud	-928 345	-375 159	12
Tööjõukulud	-1 644 059	-657 310	13
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	-1 613	0	5
Muud kulud	-232 455	-27 193	14
Kokku kulud	-9 191 511	-1 453 481	
Põhitegevuse tulem	-116 638	48 598	
Muud finantstulud ja -kulud	6 281	23	
Aruandeaasta tulem	-110 357	48 621	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	-116 638	48 598	
Korrigeerimised			
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	1 613	0	5
Muud korrigeerimised	2 419	233 087	
Kokku korrigeerimised	4 032	233 087	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-3 505 875	-614 858	
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	6 713 495	1 292 277	
Kokku rahavood põhitegevusest	3 095 014	959 104	
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade soetamisel	-14 515	0	5
Laekunud intressid	59	23	
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-14 456	23	
Kokku rahavood	3 080 558	959 127	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	959 127	0	2
Raha ja raha ekvivalentide muutus	3 080 558	959 127	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	4 039 685	959 127	2

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

		Kokku netovara
	Akumuleeritud tulem	
30.04.2021	0	0
Aruandeaasta tulem	48 621	48 621
Muud muutused netovaras	233 087	233 087
31.12.2021	281 708	281 708
Aruandeaasta tulem	-110 357	-110 357
31.12.2022	171 351	171 351

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

Sihtasutuse Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus 2022.aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

Eesti finantsaruandluse standard on rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele tuginev avalikkusele suunatud finantsaruandluse nõuete kogum, mille põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid ning lähtutakse ka avaliku sektori finantsarvestuse ja aruandluse juhendis sätestatud nõuetest.

Bilansi ja tulemiaruaruande skeemides kasutatakse RTJ 14 kehtestatud skeeme.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes, lähtudes soetusmaksumusest.

Raha

Raha ja raha ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes arvelduskontodel ja riigikassas olevat raha jääki.

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudsel meetodil. Põhitegevuse rahavoogude leidmisel korrigeeritakse aruandeaasta põhitegevuse tulemit, elimineerides mitterahaliste tehingute mõju ja põhitegevusega seotud käibevarade ning lühiajaliste saldode muutused ja toetuste nõuete ning kohustiste muutused.

Investeeringis- ja finantseerimistegevusest tulenevaid rahavoogusid kajastatakse otsemeetodil.

Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustised

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel võetakse aluseks tehingu toimumise päeval ametlikult kehtivad Euroopa Keskpanka valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud rahalised varad ja kohustised hinnatakse aruandekuupäeva seisuga ümber eurodesse aruandekuupäeval ametlikult kehtivate Euroopa Keskpanka valuutakurside alusel. Ümberhindamise tulemusena saadud valuutakursi kasumid ja kahjumid kajastatakse aruandeperioodi tulemiaruanDES, kusjuures põhitegevuse tuludes ja -kuludes kajastatakse valuutakursi kasumid ja -kahjumid, mis on seotud tarnijate ja ostjate arveldustega, muud valuutakursist tulenevad erinevused kajastatakse finantstuludes ja -kuludes.

Nõuded ja ettemaksed

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse sihtasutuse tavapärase majandustegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses. Ostjate laekumata arved on bilansis hinnatud lähtuvalt tõenäoliselt laekuvatest summadest. Seejuures hinnatakse iga konkreetse kliendi laekumata arveid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta.

Saamata sihtfinantseerimine kajastatakse nõudena perioodil, mil leiavad aset kulutused, mille kompenseerimiseks toetused on mõeldud. Ettemakstud teenused kajastatakse ettemakstud tulevaste perioodide kuluna.

Rendid

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul kuluna.

Finantskohustised

Lühiajalised finantskohustised on võlad tarnijatele, võlad töövõtjatele, maksukohustised, sihtfinantseerimisega seotud kohustised toetuse saajatele ning toetusteks saadud ettemaksed.

Lühiajalisi finantskohustisi kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil. Lühiajaliste finantskohustiste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalisi finantskohustisi kajastatakse bilansis maksmisele kuuluv summas.

Annetused ja toetused

Toetused jagatakse järgmisteks liikideks:

1. sihtfinantseerimine - teatud sihtotstarbel saadud ja antud toetused, mille puhul määratakse selle eesmärk koos mõõdikutega eesmärgi täitmise jälgimiseks, ajakava ja rahaline eelarve ning toetuse andja nõuab saajalt detailset aruandlust raha kasutamise kohta ning raha ülejääk tuleb maksta reeglina andjale tagasi;
2. tegevustoetused - antud ja saadud toetused, mis antakse saajale lähtudes tema põhikirjalistest ülesannetest ja arengudokumentides määratud eesmärkidest. Tegevustoetus kajastatakse toetuse saaja poolt tuluna raha laekumisel.

Sihtfinantseerimise liigid on:

1. kodumaine sihtfinantseerimine - residentidelt, sh teistelt avaliku sektori üksustelt saadud ja neile antud sihtfinantseerimine, v.a. nende kaudu vahendatud välismaine sihtfinantseerimine;
2. välismaine sihtfinantseerimine - mitteresidentidelt, sealhulgas rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadud sihtfinantseerimine.

Sihtfinantseerimise tulude ja kulude kontodel eristatakse sihtfinantseerimist ja selle vahendamist. Sihtfinantseerimist nimetatakse vahendamiseks, kui see saadi edasifinantseerimiseks, mitte oma tegevuskulude katmiseks. Vahendamise korral võrdub vahendamiseks saadud toetuste tulu edasiantud toetuste kuluga.

Sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna tegevuskulude tegemise perioodil. Kui sihtfinantseerimine on küll laekunud, kuid selle arvel ei ole veel kulutusi tehtud, kajastatakse saadud vahendid ettemaksena.

Toetuste vahendamiseks saadud sihtfinantseerimisi kajastatakse kuludes ja tuludes vastavalt toetuste saajate poolt tehtud kulutustele, mille kohta on toetuse saaja esitanud kuluaruande või teatise.

Kui sihtfinantseerimiseks saadud rahalised vahendid kantakse vahendajale, kajastab vahendaja seda saadud ettemaksena kuni kulu ja tulu kajastamise perioodi saabumiseni.

Kui vahendaja kannab toetuse saajale raha üle ettemaksena, kajastab ta seda toetuse saajale antud ettemaksena. Kui vahendaja aktsepteerib toetuse saaja aruande tehtud kulutuste osas, kajastab ta toetuse saaja kulutuste tegemisega samas perioodis tulu toetuse andjalt ja kulu toetuse saajale ning võtab arvele kas nõude toetuse andja vastu või vähendab toetuse andjalt saadud ettemakset ja võtab arvele kohustise toetuse saaja ees või vähendab toetuse saajale antud ettemakset.

Seotud osapooled

Sihtasutuse aastaaruande koostamisel on seotud osapoolteks nõukogu liikmed, juhatus ja eelnimetatud isikute lähisugulased ning nende olulise mõju või kontrolli all olevad juriidilised isikud.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2022	31.12.2021
Riigikassa	4 039 535	912 996
SEB	150	46 131
Kokku raha	4 039 685	959 127

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2022	Jaotus järeljäänud tähtaja järgi			Lisa nr
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta	
Muud nõuded	6 222	6 222	0	0	
Intressinõuded	6 222	6 222	0	0	
Ettemaksed	1 176 306	1 176 306	0	0	
Tulevaste perioodide kulud	1 156 263	1 156 263	0	0	
Muud makstud ettemaksed	20 043	20 043	0	0	
Saamata sihtfinantseerimine	288 944	288 944	0	0	9
Ettemakstud sihtfinantseerimine	2 655 483	2 655 483	0	0	9
Kokku nõuded ja ettemaksed	4 126 955	4 126 955	0	0	

	31.12.2021	Jaotus järeljäänud tähtaja järgi			Lisa nr
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta	
Nõuded ostjate vastu	243	243	0	0	
Ostjatelt laekumata arved	243	243	0	0	
Ettemaksed	21 120	1 077	20 043	0	
Tulevaste perioodide kulud	1 077	1 077	0	0	
Muud makstud ettemaksed	20 043	0	20 043	0	
Saamata sihtfinantseerimine	243 008	243 008	0	0	9
Ettemakstud sihtfinantseerimine	350 487	350 487	0	0	9
Kokku nõuded ja ettemaksed	614 858	594 815	20 043	0	

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad

(eurodes)

	31.12.2022	31.12.2021
	Maksuvõlg	Maksuvõlg
Üksikisiku tulumaks	17 153	16 566
Erisoodustuse tulumaks	325	468
Sotsiaalmaks	28 925	28 929
Kohustuslik kogumispension	1 281	1 258
Töötuskindlustusmaksed	2 034	1 865
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	49 718	49 086

Lisa 5 Materiaalsed põhivarad

(eurodes)

		Kokku
	Muud materiaalsed põhivarad	
31.12.2021		
Soetusmaksumus	0	0
Akumuleeritud kulum	0	0
Jääkmaksumus	0	0
Ostud ja parendused	12 096	12 096
Muud ostud ja parendused	12 096	12 096
Amortisatsioonikulu	-1 613	-1 613
31.12.2022		
Soetusmaksumus	12 096	12 096
Akumuleeritud kulum	-1 613	-1 613
Jääkmaksumus	10 483	10 483

Lisa 6 Kasutusrent

(eurodes)

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
Kasutusrendikulu	69 526	29 511
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2022	31.12.2021
12 kuu jooksul	62 755	69 563
1-5 aasta jooksul	4 862	47 142

Kasutusrendi leping B31-43/44, 23.07.2020 - äriruumide üürimine büroohoones, üüriperioodi lõpp 24.08.2023.
Sõiduauto täisteenusrendi leping 29506, 04.05.2022-03.05.2024.

Lisa 7 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2022	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	90 468	90 468	
Võlad töövõtjatele	39 938	39 938	
Maksuvõlad	49 718	49 718	4
Kokku võlad ja ettemaksed	180 124	180 124	
	31.12.2021	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	23 804	23 804	
Võlad töövõtjatele	26 815	26 815	
Maksuvõlad	49 086	49 086	4
Kokku võlad ja ettemaksed	99 705	99 705	

Lisa 8 Tingimuslikud kohustised ja varad (eurodes)

	31.12.2022	31.12.2021
Tingimuslikud kohustised		
NGO Ukraine Media Center	206 628	176 923
Anti-Violence Network of Georgia	0	55 618
Armenian Association of Women with University Education	0	46 500
Public Association Civil Initiative C Leader	0	440 288
National Center for Educational Quality Enhancement	72 100	0
Arengukoostöö Ümarlaud MTÜ	1 200	0
AS Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	9 234	0
Civitta AS	9 400	0
Clanbeat Education OÜ	9 768	0
Cognuse OÜ	7 110	0
Cybernetica AS	89 406	0
Eesti Diplomaatide Kool SA	83 893	0
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit	175 000	0
Eesti Maaülikool	4 964	0
MTÜ Eesti Pagulasabi	203 225	0
Eesti Punane Rist	3 717	0
Eesti Seksuaaltervise Liit	12 098	0
eKool AS	21 720	0
E-Riigi Akadeemia SA	22 814	0
Garage48 OÜ	136 848	0
Haridus- ja Noorteamet	132 252	0
MTÜ Damota	573	0
MTÜ Eesti Maaturism	12 375	0
MTÜ Euroopa Küberjulgeoleku Initsiatiiv	7 020	0
MTÜ Let's Do It World	14 652	0
MTÜ Loov Eesti	60 403	0
MTÜ Mondo	326 073	0
MTÜ Organisation for Development, Security and	8 685	0
MTÜ Peipsi Koostöö Keskus	21 958	0
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool	3 288	0
OÜ Turundusproff	7 866	0
Peace Action Community Estonia MTÜ	8 349	0
SA Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus	62 250	0
Rakvere Riigigümnaasium	999	0
SA Estonian Business School	43 390	0
SA Tartu Loomemajanduskeskus	136 865	0
Star Cloud OÜ	5 772	0
Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasium	1 000	0
Tallinna Tehnikaülikool	85 044	0
Tallinna Ülikool	125 210	0

Tartu Ülikool	179 756	0
Tartumaa Arendusselts	75 600	0
Timbeter OÜ	96 735	0
Valga gümnaasium	917	0
Viljandimaa Omavalitsuste Liit	30 385	0
Kokku tingimuslikud kohustised	2 516 542	719 329
Tingimuslikud varad		
Flandria Valitsus	20 000	40 000
Euroopa Komisjon	373 181	1 151 159
UNOPS	0	566 631
Norra Välisministeerium	0	1 316 782
U.S. Department of State	0	275 561
Välisministeerium	0	440 243
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH	1 929 401	0
Kokku tingimuslikud varad	2 322 582	3 790 376

Lisa 9 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused (eurodes)

	30.04.2021		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruan-des	31.12.2021	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Välisministeerium	0	0	174 776	0	197 928	14 313	249 319
Euroopa Komisjon	0	0	0	0	461 604	0	638 178
Flandria Valitsus	0	0	0	0	93	0	29 834
Norra Välisministeerium	0	0	542 508	0	272 531	0	240 605
United Nations Office for Projekt	0	0	39 626	0	186 735	216 081	0
U.S. Department of State	0	0	58 888	0	47 609	12 614	34 636
Ettemaksed projektipartneritele	0	0	0	0	0	350 487	0
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	0	0	815 798	0	1 166 500	593 495	1 192 572
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	0	0	815 798	0	1 166 500	593 495	1 192 572

	31.12.2021		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruan-des	31.12.2022	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Välisministeerium	14 313	249 319	12 252 351	0	6 488 517	0	5 998 840
Euroopa Komisjon	0	638 178	1 221 351	0	830 213	0	1 029 316
Flandria Valitsus	0	29 834	20 000	0	24 383	0	25 451
Norra Välisministeerium	0	240 605	0	0	464 527	223 922	0
United Nations Office for Projekt	216 081	0	283 446	0	67 365	0	0
U.S. Department of State	12 614	34 636	53 557	-8 148	134 879	63 859	0
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	0	0	100 000	0	6 018	0	93 982
Deutsche Gesellschaft für InternatiZusammenarbeit (GIZ) GmbH	0	0	463 614	0	9 640	0	453 974
Tegevustoetus	0	0	1 048 168	0	1 049 218	1 050	0
Ettemaksed projektpartneritele	350 487	0	0	0	113	2 655 596	224 085
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	593 495	1 192 572	15 442 487	-8 148	9 074 873	2 944 427	7 825 648
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	593 495	1 192 572	15 442 487	-8 148	9 074 873	2 944 427	7 825 648

Seisuga 01.01.2022 andis Välisministeerium üle sihtasutusele projektiportfelli summas:

nõuded 4 820 267 EUR

kohustised 20 039 EUR

ettemaks 4 800 227 EUR kajastub Välisministeeriumi laekunud summas

Lisa 10 Annetused ja toetused

(eurodes)

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	1 639 031	772 681
Edasiantavate toetuste tulud	6 386 624	393 819
Saadud tegevustoetus	1 049 218	335 579
Kokku annetused ja toetused	9 074 873	1 502 079
sh eraldi riigieelarvest	7 543 866	533 507
sh eraldised teistelt sponsoritelt	1 531 007	968 572

Rahalised ja mitterahalised annetused		
	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
Rahaline annetus	9 074 873	1 502 079
Kokku annetused ja toetused	9 074 873	1 502 079

Lisa 11 Jagatud annetused ja toetused (eurodes)

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
NGO Ukraine Media Center	477 293	267 617
Anti-Violence Network of Georgia	95 009	34 926
Armenian Association of Women with University Education	30 014	21 611
Public Association Civil Initiative C Leader	278 578	69 665
Belarus in Focus Information Office	42 000	0
Haridus- ja Noorteamet	107 965	0
Olustvere TMK	7 308	0
SA Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus	108 182	0
Politsei- ja Piirivalveamet	5 579	0
SA Tartu Loomemajanduse Keskus	121 418	0
MTÜ Viljandi Omavalitsuste Liit	27 540	0
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	13 000	0
Eesti Maaülikool	46 755	0
Tallinna Ülikool	206 136	0
Tallinna Tehnikaülikool	222 695	0
Tartu Ülikool	417 197	0
Teeme Ära Sihtasutus	5 716	0
Tartumaa Arendusselts	29 765	0
Sihtasutus Estonian Business School	3 000	0
Päästeliit	48 374	0
Poliitikauuringute Keskus PRAXIS SA	47 818	0
Peipsi Koostöö Keskus MTÜ	187 186	0
PEACE ACTION COMMUNITY ESTONIA MTÜ	28 072	0
MTÜ Organisation for Development Security and Sustainment	49 967	0
MTÜ Mondo	1 035 719	0
Mittetulundusühing LOOV EESTI	185 400	0
Mittetulundusühing Let's Do It World	103 841	0
Mittetulundusühing Eesti Maaturism	53 741	0
Mittetulundusühing Damota	1 018	0
Junior Achievement Eesti SA	49 328	0
JAAAN TÕNISSONI INSTITUUT	45 846	0
Euroopa Küberjulgeoleku Initsiatiiv MTÜ	17 205	0
Eesti Kriisiekspertid MTÜ	292	0
Eesti Diplomaatide Kooli SA	349 457	0
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	117 772	0
Eesti Inimõiguste Keskus SA	6 633	0
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	92 359	0
Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus	1 942	0
Eesti Pagulasabi MTÜ	468 565	0
Eesti Punane Rist	15 980	0

Eesti Seksuaaltervise Liit	59 615	0
E-riigi Akadeemia Sihtasutus	168 834	0
Mittetulundusühing ReUse	64 272	0
Addenda OÜ	41 140	0
AS Reach-U	28 329	0
Civitta Eesti AS	53 298	0
Clanbeat Education OÜ	41 608	0
Cybernetica AS	17 500	0
eKool AS	149 035	0
Garage48 OÜ	340 617	0
OÜ Cognuse	19 724	0
Visionest Institute OÜ	154 581	0
Star Cloud OÜ	29 111	0
Timbeter OÜ	63 835	0
Auhinnarahad	1 875	0
Kokku jagatud annetused ja toetused	6 385 039	393 819

Lisa 12 Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
Mitmesugused bürookulud	24 240	13 226
Lähetuskulud	113 023	56 991
Koolituskulud	5 416	4 188
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	156 161	8 416
Inventari majandamiskulud	44 714	7 513
Ruumide rent ja majandamiskulud	86 774	39 523
Auditeerimine	36 316	10 955
Juriidilised teenused	16 561	3 812
Uurimis-ja arengukulud	28 000	2 380
Kommunikatsiooni ja ürituste korraldamise kulud (sihtrühmadele)	368 137	217 563
Muud tegevuskulud	49 003	10 592
Kokku mitmesugused tegevuskulud	928 345	375 159

Lisa 13 Tööjõukulud

(eurodes)

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
Palgakulu	1 223 792	475 966
Sotsiaalmaksud	403 259	169 713
Erisoodustused	10 230	6 996
Erisoodustuse maksud	6 778	4 635
Kokku tööjõukulud	1 644 059	657 310
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	25	19

Lisa 14 Muud kulud

(eurodes)

	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
Käibemaksukulu	258 891	30 663
Valuuta kursivahed	-27 119	-3 522
Ettevõtte tulumaks, riigilõiv	683	52
Kokku muud kulud	232 455	27 193

Lisa 15 Seotud osapooled

(eurodes)

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused		
	2022	30.04.2021 - 31.12.2021
Arvestatud tasu	86 598	50 152

Sihtasutuse asutajaks on Eesti Vabariigi nimel Välisministeerium. Sihtasutuse juhtorganiks on nõukogu, kes valib juhatuse. Sihtasutuse nõukogu on seisuga 31.12.2022 5-liikmeline. Sihtasutuse juhatus on 1-liikmeline.

Raamatupidamiskohustuslane on arvestanud tegev- ja kõrgemale juhtkonnale töötasu 66998 eurot ja tulemustasu 19600 eurot, muid tasusid ja soodustusi arvestatud ei ole.

Välisministeeriumi 2022.aasta vahendid:

saadud tegevustoetus 1048168 eurot, saadud sihtotstarbeline toetus projektide elluviimiseks 7452123 eurot.(vt lisa 9)

Sihtasutusele osutab raamatupidamise teenust Riigi Tugiteenuste Keskus, mille eest eraldi tasu ei maksta.

Aruande digitaalallkirjad

Aruande lõpetamise kuupäev on: 21.03.2023

Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (registrikood: 90015347) 01.01.2022 - 31.12.2022 majandusaasta aruande andmete õigsust on elektrooniliselt kinnitanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
TIIT RIISALO	Juhatuse liige	21.03.2023

Aruande üldkoosoleku kinnitamise staatus

Üldkoosoleku poolt kinnitatud

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus nõukogule

Arvamus

Oleme auditeerinud Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (sihtasutus) raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2022 ning tulemiaruanne, rahavoogude aruannet ja netovara muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta ning raamatupidamise aastaaruande lisasid, mis sisaldavad oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ja muud selgitavat infot.

Meie arvates kajastab kaasnev raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt sihtasutuse finantsseisundit seisuga 31. detsember 2022 ning sellel kuupäeval lõppenud aasta finants tulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

Arvamuse alus

Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). Meie kohustusi vastavalt nendele standarditele kirjeldatakse täiendavalt meie aruande osas „Vandeaudiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga“. Me oleme sihtasutusest sõltumatud kooskõlas kutseliste arvestusekspertide eetikakoodeksiga (Eesti) (eetikakoodeks (EE)), ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt eetikakoodeksi (EE) nõuetele. Me usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie arvamusele.

Muu informatsioon

Juhatus vastutab muu informatsiooni eest. Muu informatsioon hõlmab tegevusaruannet, kuid ei hõlma raamatupidamise aastaaruannet ega meie asjaomast vandeaudiitori aruannet.

Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei tee selle kohta mingis vormis kindlustandvat järeldust.

Seoses meie raamatupidamise aastaaruande auditiga on meie kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seda tehes, kas muu informatsioon oluliselt lahkneb raamatupidamise aastaaruandest või meie poolt auditi käigus saadud teadmistest või tundub muul viisil olevat oluliselt väärkajastatud.

Kui me teeme tehtud töö põhjal järelduse, et muu informatsioon on oluliselt väärkajastatud, oleme kohustatud sellest faktist aru andma. Meil ei ole sellega seoses millegi kohta aru anda.

Juhtkonna ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhatus vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga ja sellise sisekontrolli eest, nagu juhatus peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhatus kohustatud hindama sihtasutuse suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana, esitama infot, kui see on rakendatav, tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi, välja arvatud juhul, kui juhatus kavatseb kas sihtasutust likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub sellele realistlik alternatiiv.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad sihtasutuse raamatupidamise aruandlusprotsessi üle järelevalve teostamise eest.

Vandeaudiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja vandeaudiitori aruanne, mis sisaldab meie arvamus. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise eksisteerimisel see kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti) läbiviidud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad raamatupidamise aastaaruande alusel teevad.

Me kasutame auditi osana vastavalt rahvusvaheliste auditeerimise standarditele (Eesti) kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi käigus. Me teeme ka järgmist:

- teeme kindlaks ja hindame raamatupidamise aastaaruande kas pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid, kavandame ja teostame auditi protseduurid vastuseks nendele riskidele ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali aluse andmiseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, tahtlikku tegevusetust, vääresitiste tegemist või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi puhul asjassepuutuvast sisekontrollist, et kavandada nendes tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamus avaldamiseks sihtasutuse sisekontrolli tulemuslikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhatuse arvestushinnangute ja nendega seoses avalikustatud info põhjendatust;
- teeme järelduse juhatuse poolt tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi kasutamise asjakohasuse kohta ja saadud auditi tõendusmaterjali põhjal selle kohta, kas esineb olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust sihtasutuse suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana. Kui me teeme järelduse, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud juhtima vandeaudiitori aruandes tähelepanu raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud infole või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamus. Meie järeldused põhinevad vandeaudiitori aruande kuupäevani saadud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski kahjustada sihtasutuse suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana;
- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruanne esitab aluseks olevaid tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglane esitusviis.

Me vahetame nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, infot muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning märkimisväärsete auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas mis tahes sisekontrolli märkimisväärsete puuduste kohta, mille oleme tuvastanud auditi käigus.

21. märts 2023

Liisa Tammesoo
Vandeaudiitor nr 722

Kersti Ruut
Vandeaudiitori number 604
Ruut & Partnerid Audiitorbüroo OÜ
Audiitorettevõtja tegevusloa number 283
Kasesalu 12, Saue linn
76505 Harjumaa

Audiitorite digitaalallkirjad

Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (registrikood: 90015347) 01.01.2022 - 31.12.2022 majandusaasta aruandele lisatud audiitori aruande on digitaalselt allkirjastanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
KERSTI RUUT	Vandeaudiitor	21.03.2023
LIISA TAMMESOO	Vandeaudiitor	21.03.2023

Tegevusalad

Tegevusala	EMTAK kood	Põhitegevusala
Muude mujal liigitamata organisatsioonide tegevus	94999	Jah

Sidevahendid

Liik	Sisu
Telefon	+372 6299217
E-posti aadress	info@estdev.ee
Veebilehe aadress	https://www.estdev.ee